

การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไทย :
ตามแนวการเรียนรู้ภาษาอย่างธรรมชาติ
แบบองค์รวม

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

370.152 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
ส 691 ก การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไทย : ตามแนวการเรียนรู้ภาษา
อย่างธรรมชาติแบบองค์รวม โดย มูลนิธิชมรมไทย-อิสราเอล
ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ
กรุงเทพฯ : 2550.

57 หน้า.

ISBN : 978 - 974 - 559 - 122 - 6

1. การเรียนรู้ 2. การเรียนรู้ - ภาษาอังกฤษอย่างธรรมชาติแบบ
องค์รวม 3. มูลนิธิชมรมไทย - อิสราเอลฯ 4. ชื่อเรื่อง

**การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไทย : ตามแนวการเรียนรู้ภาษาอย่างธรรมชาติ
แบบองค์รวม**

สิ่งพิมพ์ สกศ.	อันดับที่ 90/2550
พิมพ์ครั้งที่ 2	ตุลาคม 2550
จำนวน	2,000 เล่ม
ผู้จัดพิมพ์เผยแพร่	กลุ่มงานพัฒนาเด็กปฐมวัย สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ถนนสุขโขทัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300 โทร. 0-2668 - 7123 ต่อ 2512 โทรสาร. 0-2243 - 1129 http://www.onec.go.th
สำนักพิมพ์	ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น 32/99 ซอยรามอินทรา 65 ถนนรามอินทรา แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพฯ 10220 โทรศัพท์ : 0 - 2509 - 4499 โทรสาร : 0 - 2509 - 4546

คำนำ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้ศึกษาองค์ความรู้ เรื่อง การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยของกลุ่มแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ 10 แนวคิดทฤษฎี และพบว่ามี 5 แนวคิดทฤษฎี มีการนำมาประยุกต์ในบริบทสังคมไทยในโรงเรียนอนุบาลและประสบความสำเร็จ สามารถเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงการปฏิรูป การเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด

การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไทย : ตามแนวการเรียนรู้ภาษา อย่างธรรมชาติแบบองค์รวม เป็นการถอดแนวคิดสู่การปฏิบัติ ในสังคมไทย ที่มุ่งเน้นให้เด็กได้เรียนรู้ตามความต้องการของตนเองจากสิ่งแวดล้อมที่ได้เตรียมไว้ให้เด็กประสบความสำเร็จ ตามความต้องการจากการที่ได้ลงมือกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองอันเป็นการพัฒนาศักยภาพที่มีอยู่ภายในเด็กแต่ละคน เอกสารนี้มุ่งอธิบายให้ครู พ่อแม่ และผู้ปกครอง ได้ทราบถึง การจัดการเรียนรู้ตามแนวการเรียนรู้ภาษาอย่างธรรมชาติ แบบองค์รวม สำหรับการพัฒนาเด็ก การจัดกิจกรรมการเรียน การสอนของครู รวมทั้งให้ความรู้แก่พ่อแม่ในการสนับสนุน เด็กให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ขอขอบคุณคณะผู้
วิจัย และขอให้เอกสารฉบับนี้เป็นจุดเริ่มต้นเพื่อการสร้างความรู้
ความเข้าใจกับครู พ่อแม่ และผู้ปกครอง ถึงการจัดการเรียนรู้
ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญสำหรับเด็กปฐมวัยต่อไป

(นายออรุณ จันทวานิช)
เลขาธิการสภาการศึกษา

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
บทที่ 1 ความเป็นมา ปรัชญาและแนวคิดของการเรียนรู้ภาษาอย่างธรรมชาติแบบองค์รวม	1
บทที่ 2 การเรียนรู้ภาษาอย่างธรรมชาติแบบองค์รวมช่วยสร้างสรรค์ปัญญาเด็กไทยได้อย่างไร	11
บทที่ 3 การเรียนรู้ภาษาอย่างธรรมชาติแบบองค์รวมในบริบทสังคมไทย	36
บทที่ 4 บทสรุปภาษาธรรมชาติในโรงเรียนอนุบาลหุ้ญน้อย	56
บรรณานุกรม	

บทที่ 1

ความเป็นมา ปรัชญาและแนวคิดของ การเรียนรู้ภาษาอย่างธรรมชาติแบบองค์รวม

ความเป็นมา

ภาษาธรรมชาติ (Whole Language) เป็นคำที่พบครั้งแรกในหนังสือภาพของเด็กที่เขียนโดย จอห์น อามอส โคมินิอุส ในยุคคริสต์ศตวรรษที่ 17 (กู๊ดแมน : 2513) ซึ่งเป็นหนังสือเล่มเล็ก ๆ ที่เหมือนย่อโลกไว้ และภาษาธรรมชาตินั้นเต็มไปด้วยภาพสิ่งต่าง ๆ - ชื่อ - คำอธิบายสิ่งเหล่านั้น

ส่วนความหมายของภาษาธรรมชาติของโคมินิอุส จะไม่เหมือนความหมายในปัจจุบันเสียทั้งหมด แต่ก็ได้ชี้ให้เห็นลักษณะเด่นสำคัญที่คำนึงถึงวิธีการเรียนรู้แบบเด็ก ๆ ด้วยการใช้ภาษา เช่นเดียวกับปัจจุบันที่เราใช้นี้เอง โคมินิอุสเชื่อว่า เด็กสามารถค้นพบข้อมูลใหม่ ๆ ได้ด้วยการนำเสนอด้วยสิ่งที่เด็กคุ้นเคยในชีวิตอยู่แล้ว เด็กจะเข้าใจสิ่งของที่เป็นรูปธรรมได้โดยการใช้ภาษาถิ่นหรือภาษาในชีวิตประจำวันของเด็ก

นักการศึกษาในช่วงระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 17 - 20 ได้ระบุว่าหลักการของการเรียนรู้ภาษาอย่างธรรมชาติแบบองค์รวมในยุคนี้คล้ายกันกับแนวทางของโคมินิอุส ความรู้จะเกิดขึ้นอย่างพรั่งพรั่งจากกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาภาษาพูด ภาษาเขียน ซึ่งครูจะเห็นได้ชัดเจนว่าเด็ก ๆ นั้นอาศัยภาษาเป็นสื่อในการแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างมีความหมายในกระบวนการเรียนรู้ทั่วไปของเด็กในโรงเรียน (กูดแมน สมิธ เมอร์ริديث และกูดแมน : 2530) ส่วนครูก็เช่นกันครูใช้ภาษาทุกทักษะ ทุกด้าน ฟัง พูด อ่าน เขียน แบบองค์รวมในทุกกิจกรรมในห้องเรียนเช่น การวิเคราะห์เรื่องราวต่าง ๆ การแนะแนวหลักสูตร การทำจดหมายข่าว การเขียนบทความ การเขียนหนังสือต่าง ๆ ฯลฯ ครูบางกลุ่มได้อธิบายการพัฒนาปรับเปลี่ยนการอ่านของเด็กจนเกิดแนวทางใหม่ของการอ่านแบบภาษาธรรมชาติได้

ในปี พ.ศ. 2521 โดโรธี วัตสัน และคณะในเมืองโคลัมเบีย รัฐมิสซูรี ได้ก่อตั้งกลุ่มครูกลุ่มแรก มีชื่อว่ากลุ่มครูประยุกต์ใช้แนวภาษาธรรมชาติ (TAWL) ที่ร่วมมือกันปรับเปลี่ยนแนวทางเข้าสู่ภาษาธรรมชาติ (Teacher support group) บทความเกี่ยวกับภาษาธรรมชาติ เริ่มปรากฏมากขึ้น และในปี พ.ศ. 2523 มีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการเรียนการสอนภาษาแบบธรรมชาติ เพื่อนำแนวทางนี้ไปใช้ในชั้นเรียน

นักทฤษฎีสำคัญที่ให้ความเข้าใจเรื่องภาษาธรรมชาติ

ดิวีอี (2481 , 2486) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ภาษาของเด็กก่อนการพัฒนาเข้าสู่การใช้ภาษาอย่างถูกต้องตามหลักภาษา (อารี สัตนหวิ : 2535) ว่า เกิดจากประสบการณ์ตรงโดยการลงมือกระทำด้วยเอง (Learning by doing) และได้สร้างทฤษฎีที่เป็นกุญแจสำคัญของความคิดเรื่อง พลังของการสะท้อนความคิดต่อการสอนของครู (Reflective teaching) ที่ผู้เรียนต้องเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรบูรณาการด้านภาษาให้กลมกลืนไปกับการเรียนรู้ทุกเรื่องในหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ

เพียเจท์ (2498) ที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการสอนภาษาธรรมชาติ โดยกล่าวว่า เด็กจะเรียนรู้จากกิจกรรมโดยการเคลื่อนไหวของตนเอง จากการได้สัมผัสกับสิ่งแวดล้อม และสร้างองค์ความรู้ขึ้นภายในตน กระบวนการเรียนรู้มิใช่เกิดจากการรับเข้า (Passive) แต่เพียงอย่างเดียว เด็กจะเป็นผู้กระทำการเรียนรู้ (Active) ในการคิดด้วยตนเอง การเรียนรู้ของเด็กเกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมผ่านการเล่น จะช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ภาษาจากกิจกรรมที่ทำร่วมกันและเป็นรายบุคคล

ไวโกตสกี (2521 , 2529) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ภาษาของเด็กว่า เกิดขึ้นได้จากการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลใกล้เคียง เช่น พ่อ แม่ พี่น้อง ครู และอิทธิพลของบริบทสิ่งรอบตัวเด็ก

การช่วยเหลือและลงมือทำเป็นขั้นตอน ผ่านการเล่นและกิจกรรม ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ภาษาผ่านการใช้สัญลักษณ์

ฮอลลิเดย์ (2518) ได้กล่าวถึงพลังของบริบทที่แวดล้อม ในสถานการณ์ที่หลากหลายมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ และการใช้ภาษาของเด็ก การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้คนที่เกี่ยวข้อง เด็กจะเป็นผู้ใช้ภาษาจากการเรียนรู้ทุกสิ่งผ่านภาษา และเรียนเกี่ยวกับภาษาไปพร้อม ๆ กัน

กูดแมน (2513) ได้รับการยกย่องในฐานะผู้บุกเบิกแนวการสอนภาษาแบบองค์รวม จนมีผู้ให้ความสนใจนำความคิดไปใช้ในประเทศต่าง ๆ และมีผู้ให้การสนับสนุนเผยแผ่ออกไปอย่างกว้างขวางในช่วงปี พ.ศ. 2513 เป็นต้นมา เขากล่าวว่าภาษาเป็นเรื่องสำคัญสำหรับชีวิตเด็ก เด็กต้องเรียนรู้ภาษา และต้องใช้ภาษาเพื่อการเรียนรู้ ครูต้องตระหนักในความสำคัญนี้

ปรัชญาและแนวคิด

การสอนภาษาแบบธรรมชาติ (Whole Language Approach) มีวิวัฒนาการมาจากหลายศาสตร์ และหลายแนวคิดในกลุ่มนักภาษาศาสตร์ นักสังคมวิทยา นักจิตวิทยาพัฒนาการ และการเรียนรู้ **แนวการสอนภาษาแบบธรรมชาติเป็นปรัชญาแนวคิด ไม่ใช่วิธีการสอนภาษาอย่างที่เราเข้าใจผิดกัน** เพราะจากแนวคิดนี้ ครู พ่อแม่ หรือผู้ใหญ่สามารถนำไปสู่การสอนด้วยวิธีการต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย

นักการศึกษาได้ชี้ให้เห็นพัฒนาการทางด้านการคิดและการใช้ภาษาของเด็กโดยการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงจากสิ่งที่ยังเรียนอย่างมีความหมาย เด็กจะรับและซึมซับข้อมูลทางภาษาจากสภาพแวดล้อมในบริบททางสังคม วัฒนธรรม และการใช้ภาษาร่วมกันกับผู้อื่นที่อยู่แวดล้อมใกล้ชิด ซึ่งจะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ภาษาได้ดีโดยเด็กจะไม่เกิดความรู้สึกยากลำบากในการเรียนรู้เหมือนแนวการสอนภาษาในระบบโรงเรียนแบบเดิม แนวทางการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทางภาษาของเด็กในโรงเรียน จึงควรให้ตอบสนองธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็กและเหมาะสมกับขั้นพัฒนาการของเด็กแต่ละวัย หลักการแนวคิดแบบภาษาธรรมชาตินี้ สามารถใช้เป็นวิธีการเรียนการสอนภาษาในโรงเรียน เพื่อให้เด็กเกิดความสนใจในการเรียนรู้ภาษาอย่างมีความหมายต่อชีวิต

จากบทสัมภาษณ์ ศ.ดร.อารี สัตนหจวี ในโครงการวิจัยและพัฒนา ท่านให้ความรู้ว่า ภาษาธรรมชาติไม่ใช่วิธีการไม่ใช่ข้อกำหนดใด ๆ ที่จะชี้ความสำเร็จที่มีรูปแบบตายตัว แต่เป็นเรื่องของ**ปรัชญาแนวคิด**ที่จะให้เด็ก ๆ เรียนรู้ให้อ่านออกเขียนได้ พัฒนาการเรียนการสอนภาษาของเด็ก ๆ ที่พบว่าแตกต่างจากวิธีที่สอนกันอยู่แบบเดิมในโรงเรียน ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน ความสำคัญของนวัตกรรมนี้เกิดมาจากการได้แนวความคิดที่ค้นพบโดยการสังเกต การเรียนรู้ภาษาที่เป็นธรรมชาติของมนุษย์ตัวเล็ก ๆ จึงเหมาะกับพัฒนาการและความสามารถ

ของเด็กตั้งแต่แรกเกิดไปจนโต มีความชัดเจนอยู่สองแนว คือ การที่ผู้เรียนได้อู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่อบอุ่นเสมือนบ้าน และ**อามเอิบ (Immersion)** ไปด้วยโลกของภาษาและหนังสือ คือคล้ายว่า ชุ่มฉ่ำจนซึบซับเข้าไปทุกขณะที่ได้ฟังพ่อแม่ ครู อ่านหนังสือให้ฟังทุกวันด้วยนั้นแนวหนึ่ง อีกแนวหนึ่งคือนักวิจัยเริ่มไปศึกษาการเรียนรู้ภาษาของเด็ก สังเกต ติดตาม ดูเด็กอายุขวบกว่าๆ ถึงระดับประถม พบว่า การเรียนรู้ที่แท้จริงของเด็กนั้น เป็น**การเรียนรู้ที่เป็นไปอย่างธรรมชาติ (Naturally)** ซึ่งความรู้ที่พบสองทางนี้ก่อให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ภาษาอย่างกว้างขวางในเวลาต่อมา ที่สำคัญเหนือไปกว่าการรู้ภาษาอ่านออกเขียนได้ของเด็กนั้น นวัตกรรมการเรียนรู้ตามแนวภาษาธรรมชาติของเด็กนี้ เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่จะนำไปให้เด็กเข้าถึงความจริงโดยการฝึกเชื่อมโยงให้ผู้เรียนมองชีวิตและสรรพสิ่งจากภาพรวมไปสู่ส่วนย่อย ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้อย่างเป็นธรรมชาติและเปิดนำความสามารถของเขา เพื่อการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างไม่มีขีดจำกัด ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการไปสู่ขั้นสูงสุดของศักยภาพที่มนุษย์พึงจะเป็นได้

ปรัชญาแนวทางสูงสุดของปวงชนชาวไทย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงมีพระราชดำรัสแก่พสกนิกรชาวไทยเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2542 เรื่องภาษาและการเข้าถึงภาษา ดังนี้

...ต้องหาวิธีที่จะทำการเรียนการสอนให้ได้ประโยชน์ และสามารถเข้าใจความจริง ไม่ใช่ให้เข้าใจภาษา แต่เข้าใจวิชาการ ไม่ใช่วิชาการอย่างเดียว ต้องเข้าใจวิธีปฏิบัติตน หมายถึงจริยธรรมต่าง ๆ ต้องเรียน ต้องรู้ ให้รู้กว้างขวาง อันนี้เป็นข้อสำคัญในการพัฒนาการศึกษา ถ้าไม่พัฒนาการศึกษาประเทศก็อยู่ไม่ได้ ความเข้าใจของบุคคลจะไม่มี

ถ้าความเข้าใจของบุคคลไม่มี
ข้อใดก็ตาม ที่คนไม่เข้าใจคือ
สื่อความหมายความคิดไม่ได้
ถ้าไม่มีความรู้ โดยเฉพาะภาษา
อันนี้ที่จะต้องแก้ไข
ที่บอกว่าแก้ไข เพราะรู้อย่างไม่ดี...

จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ จะเห็นว่าพระองค์ให้ความสำคัญกับภาษาในฐานะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้เกิดความรู้ ความคิดเห็น ความเข้าใจในวิชาการ

และการพัฒนาการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับความอยู่รอดของประเทศชาติ ภาษาจึงนับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้โลกรอบตัวของเด็กตั้งแต่เกิด และเป็นสื่อในการเรียนรู้ให้ได้รับความรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ ในโรงเรียน วิธีการเรียนรู้ภาษาจึงเป็นประเด็นที่ต้องพิจารณา ค้นหาหนทางที่เด็กเรียนรู้แล้วได้ผลดี มีความสุขในการเรียนรู้ จนสามารถใช้ภาษาได้อย่างมีความหมาย ใช้ภาษาสื่อความเชื่อมโยงกับคนที่เด็กอยู่ใกล้ชิด ได้ดีจนถึงระดับที่เด็กสามารถใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ในยุคสารสนเทศนี้ผ่านภาษานั้นเอง นั่นคือพระราชดำริข้างต้นที่ว่า "สามารถเข้าใจความจริง ไม่ใช่ให้เข้าใจภาษา แต่เข้าใจวิชาการ"

นวัตกรรมภาษาธรรมชาติที่ปรากฏในเมืองไทย

ในประเทศไทยมีนักการศึกษาและคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยที่ทรงคุณวุฒิหลายท่านได้ให้ความสนใจเรื่ององค์ความรู้ของนวัตกรรมแนวทางภาษาธรรมชาติ (Whole Language) และนำมาทดลองใช้ในโรงเรียน เท่าที่ปรากฏชัดคือตั้งแต่ปี 2526 จนถึงปัจจุบัน อาทิ ศ.ดร. อารี สันหนวี, ผศ.ดร. ฉันทนา ภาคบงกช, รศ.ดร. ภรณ์ คุรุรัตน์นะ, ผศ.ดร. บุษบง ตันติวงศ์, ดร.วรนาท รักสกุลไทย, ผศ.ดร.พัชรี ผลโยธิน, ดร.พวงเล็ก วรกุล, ดร.หรรษา นิลวิเชียร, ดร.พิกุล เหวตระกุล, ผศ.พิทยาภรณ์ มานะจิติ, ผศ.อัญชลี

ไสยวรรณ, อาจารย์นฤมล เนียมหอม และอาจารย์อีกจำนวนมากที่ไม่สามารถกล่าวอ้างนามได้อย่างทั่วถึง

การเรียนรู้ภาษาแบบธรรมชาติเป็นนวัตกรรมที่มีส่วนช่วยในการพลิกผันให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเข้าสู่การศึกษาอย่างมีคุณค่าและมีความหมาย ก่อให้เกิดปัญญากับผู้เรียนในบริบทของสังคมหรือตามสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นนั้น ๆ แม้ว่าองค์ความรู้และที่มาของนวัตกรรมนี้จะเริ่มจากต่างประเทศ แต่ในปัจจุบัน เมื่อปี พ.ศ. 2536 คณะทำงานฝ่ายการศึกษามูลนิธิชมรมไทย-อิสราเอล ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีฯ ได้เห็นความสำคัญของการพัฒนาภาษาสำหรับเด็กปฐมวัย จึงได้ศึกษาองค์ความรู้นี้อย่างต่อเนื่อง จนเห็นความสามารถทางภาษาของเด็กที่เกิดขึ้นจริงในโรงเรียนอนุบาลของไทย

ในปี พ.ศ. 2542 ฝ่ายการศึกษามูลนิธิฯ ได้เชิญชวนเพื่อนจากโครงการเพื่อนร่วมทางสู่การศึกษาที่มีคุณค่าก่อก่อให้เกิดปัญญา จากโรงเรียนต่าง ๆ จำนวน 15 โรงเรียน ซึ่งมีความทุ่มเทให้การพลิกเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียน มาศึกษาแนวคิดภาษาธรรมชาติโดยการจัดอบรมเชิงวิชาการและปฏิบัติการ โดยผู้เชี่ยวชาญชาวอิสราเอล ราเคล เคดาร์ และเจเน็ต เฮิร์ชแมน จากศูนย์ฝึกอบรมนานาชาติ โกลดา แมร์ เมาร์ท คาร์เมล เมืองไฮฟา การศึกษาดูงานการนำแนวคิดเข้าสู่การปฏิบัติจริงในโรงเรียน ผลสำเร็จที่เกิดขึ้นส่วนสำคัญคือการทำงานช่วยเหลือ

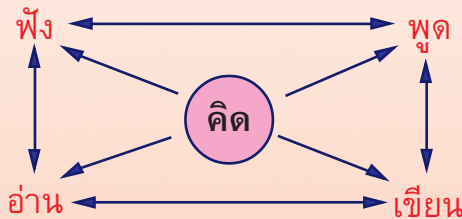
วิเคราะห์การศึกษาร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย เรียกว่า **กลุ่มพลังหนุน (Support Group)** เพื่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ให้กำลังใจ มีการอภิปรายเชิงวิเคราะห์และสะท้อนกลับ และการจัดนิทรรศการ แสดงผลงานเด็กและครูแลกเปลี่ยนกัน

กระบวนการเรียนการสอนแนวภาษาธรรมชาติสร้างทั้งความสุขให้กับผู้เรียนและครูผู้สอนขอเพียงครูและผู้ปกครองต้องทำใจยอมรับความเปลี่ยนแปลง ยินดีทำงานเพิ่มขึ้นเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสอนและนำลูกศิษย์ หากท่านเป็นครูหรือผู้ปกครองที่ต้องการความท้าทายในสิ่งที่ดีมีประโยชน์ก็สามารถศึกษาแนวทางนวัตกรรมการเรียนการสอนภาษาธรรมชาตินี้ แล้วทดลองใช้วิธีการที่ตนเองมั่นใจที่สุดก่อนแล้วท่านจะเห็นผลงานภาษาที่เกิดขึ้น แตกต่างจากแนวการสอนแบบเดิมด้วยตัวของท่านเอง

บทที่ 2

การเรียนรู้ภาษาอย่างธรรมชาติแบบองค์รวม ช่วยสร้างสรรค์ปัญญาเด็กไทยได้อย่างไร

การสอนภาษาอย่างธรรมชาติแบบองค์รวมนั้น เริ่มจากครูต้องเข้าใจจุดเน้นของการเรียนรู้ภาษาแนวธรรมชาติ คือ ต้องเข้าใจพัฒนาการทางภาษาของเด็ก ซึ่งประกอบไปด้วยความสามารถทางภาษา 4 ด้าน คือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ซึ่งมีกระบวนการคิดเป็นแกนสำคัญ เพราะการใช้ภาษาของเด็กในรูปแบบต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่มาจากความคิดทั้งสิ้น ดังจะเห็นได้จากแผนภูมิ

ดังนั้นในความหมายของภาษาธรรมชาติ **การพัฒนา** มนุษย์จึงควรเริ่มต้นด้วยการพัฒนาความคิดก่อน โดยมีภาษาเป็นหน่วยสำคัญในการช่วยให้คนเราได้พัฒนาความคิดอย่างต่อเนื่อง ดังแสดงให้เห็นด้วยลักษณะของภาษาและ

การใช้ภาษานั้นมีหลายรูปแบบเป็นเอกลักษณ์เฉพาะบุคคลก็เนื่องมาจากความคิดที่ไม่เหมือนกันนั่นเอง และการเรียนรู้ภาษาธรรมชาตินั้น หมายถึงการฝึกสร้างความสามารถทางภาษา ทั้งฟัง - พูด - อ่าน - เขียนในแต่ละด้านจะต้องสัมพันธ์เชื่อมโยงกันโดยไม่แยกออกจากกัน จึงเรียกว่าการเรียนรู้ภาษาแบบองค์รวม ผู้สนใจต้องเข้าใจลักษณะการเรียนรู้แบบนี้ให้ถูกต้องแล้วฝึกสังเกตวิเคราะห์ร่วมกัน โดยเฉพาะในเรื่องลำดับขั้นตอนพัฒนาการทางภาษาของเด็ก

การพัฒนาภาษาโดยองค์รวมต้องอาศัยการพัฒนาการเรียนรู้ทั้งระบบ จึงทำให้เกิดการพลิกผันหรือเปลี่ยนแปลงขึ้นภายในโรงเรียนได้ คือ เริ่มด้วย**นโยบายของโรงเรียนควรเปลี่ยนแปลงไปก่อน** ต่อมาจึงเปลี่ยนแปลงบทบาท**พฤติกรรมการเรียนการสอน ครู เด็ก** ในขณะเดียวกันต้องจัดสภาพแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียน ให้เต็มไปด้วยโลกของภาษาเพื่อให้เด็กเข้าไปเรียนรู้ ค้นคว้า และซึมซับพัฒนาทางภาษา และการเรียนรู้ทุกด้านได้จากสภาพแวดล้อมนั่นเอง ซึ่งจะอธิบายใน 2 ประเด็น คือ 1. นโยบาย และแนวทางของโรงเรียน 2. องค์ประกอบการเรียนรู้ 3 ส่วน คือ

1. นโยบายและแนวทางการจัดการเรียนรู้ภาษาของโรงเรียนที่ควรเปลี่ยนแปลง

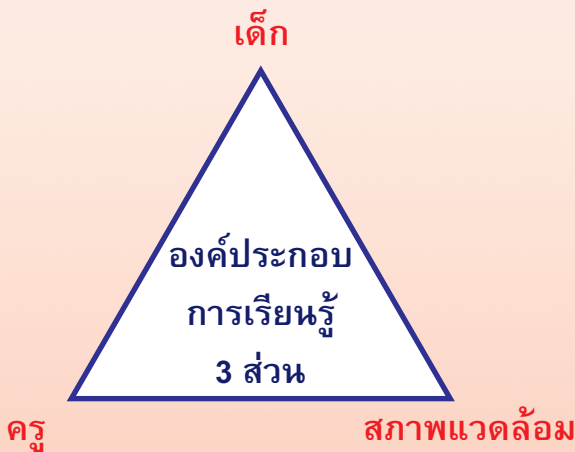
โรงเรียนเป็นหน่วยงานสำคัญในการจัดการศึกษาให้แก่ชุมชน ตามทัศนะของการสอนภาษาแบบธรรมชาติเห็นว่าโรงเรียนควรจัดการเรียนการสอนตามความเชื่อที่ว่า จัดหลักสูตรให้เหมาะกับพัฒนาการของเด็ก ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ไม่จำเป็นต้องมีตำราเฉพาะตายตัว สำหรับเด็ก แต่สามารถใช้หนังสือที่พบเห็นในชีวิต หนังสือที่เด็กชอบ จัดตำราเรียนที่มีคุณภาพ หนังสืออ่านนอกเวลา เป็นหนังสือที่เด็กสนใจ

หลักสูตรการศึกษาสำหรับเด็กแต่ละคนควรจะแตกต่างกันออกไปตามความแตกต่างของเด็กเป็นรายบุคคล ครูต้องพัฒนาการทำงานเป็นทีม เพราะในโลกของเทคโนโลยีสมัยใหม่ต้องทำงานเป็นทีม ครูต้องสอนเด็กให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุข โรงเรียนต้องปลูกฝังความรักการเรียนรู้และการพัฒนาความสามารถทางภาษาให้เด็กเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ตลอดชีวิต และในความหมายของการรู้ภาษาในบทที่ 1 ที่กล่าวไว้ข้างต้น ทำให้มองเห็นแนวทาง หลักสูตรการจัดการเรียนรู้ภาษาที่เป็นองค์รวม โดยผ่านกระบวนการคิดได้ชัดเจน ดังนั้นโรงเรียนอนุบาลทุกวันนี้ ไม่ควรถือว่าการให้ความรู้เนื้อหาวิชาการเป็นเรื่องที่มีความสำคัญที่สุด แต่ควรให้เครื่องมือ

แก่เด็กในการเรียนรู้เองตลอดไป การจะบรรลุความต้องการนั้น เราต้องทำ 3 เรื่องใหญ่ ๆ ที่เป็นองค์ประกอบการเรียนรู้ 3 ส่วน คือ

2. องค์ประกอบการเรียนรู้ 3 ส่วน

1. การจัดสภาพแวดล้อมในรูปแบบของการสอนภาษาธรรมชาติ
2. กระบวนการเรียนรู้แบบธรรมชาติตามวัยวุฒิของเด็ก
3. การจัดการเรียนการสอนของครู

องค์ประกอบที่ 1 การจัดสภาพแวดล้อมในรูปแบบของการสอนภาษาธรรมชาติ

การเปลี่ยนสภาพแวดล้อมให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ และกิจกรรมตามแนวการสอนภาษาอย่างธรรมชาติแบบองค์รวม เริ่มต้นโดยการจัดพื้นที่ภายในห้องเรียนที่สามารถตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ของเด็กที่มีความแตกต่างหลากหลายได้ในเรื่องของประสบการณ์และความพร้อมในการเรียนของแต่ละบุคคล หรือแต่ละกลุ่มความสนใจ ดังนั้น การจัดห้องเรียน จึงควรเป็นสถานที่ที่เด็กได้อยู่ในโลกของภาษา ตัวหนังสือ สัญลักษณ์ที่มีความหมายต่อเรื่องที่เรียน มุมที่เด็กสนใจ โดยเด็กสามารถเข้าไปเรียนรู้ ซึมซับอย่างเฝออบไปด้วยภาษา ได้ตลอดเวลา

ตัวอย่างการจัดสภาพแวดล้อมในมุมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการใช้ภาษาอย่างมีความหมายต่อเด็ก เช่น

มุมบ้าน เด็กจะเข้ามาในบ้าน พุดคุย เล่นกัน มีการสื่อสาร ะหว่างกันระหว่างทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น รีดเสื้อผ้า ล้างชามในครัว ทำครัว ช่วยให้เด็กพัฒนาตนเอง ได้เรียนรู้จากเพื่อน มีกระดาษ ดินสอไปบันทึกข้อความจากโทรศัพท์ถึงคุณแม่ คุณพ่อ มีการจดรายการไปจ่ายตลาดกับคุณแม่

มุมหมอ เด็กจะได้เล่นบทบาทสมมติเป็นหมอ เป็นคน

ใช้ เด็กจะได้ฝึกการใช้ภาษาของการป่วยไข้ ภาษาของคุณหมอ พยาบาล ต้องมีการนัดหมายกับหมอ โดยจดการนัดหมาย ลงในสมุดนัดคนไข้ คุณหมอมักเขียนใบวินิจฉัยโรค และ เขียนใบสั่งยาให้คนไข้ แม้เด็กจะยังไม่เขียนไม่เป็น แต่ก็ชอบ หนีเขียน

มุมนตลาด เด็กได้ฝึกหัดการสนทนาสื่อสาร โต้ตอบ ระหว่างผู้ซื้อ ผู้ขาย ชั่ง ตวงน้ำหนัก ปริมาณ คำนวณเงินใช้จ่าย เงินทอน

มุมจราจร เด็กได้เรียนรู้สัญลักษณ์จราจร การปฏิบัติ ตามสัญลักษณ์ป้ายบอกทางต่าง ๆ รู้จักทิศทาง ซ้าย ขวา การแสดงบทบาทต่าง ๆ นี้ จำเป็นในการใช้ชีวิตจริง ของจริง บนท้องถนน เมื่อเด็กออกจากห้องเรียนไป

ในมุมต่าง ๆ อาจมีนอกเหนือจากที่นำเสนอ แต่ให้เด็ก สามารถเข้าไปเรียนรู้ได้เอง มุมที่ดีคือมุมที่ครูจัดสภาพแวดล้อม จัดวางกระดาษ ดินสอ สื่ออุปกรณ์ หนังสือ ขั้นตอนการทำงาน ไว้ชัดเจนแล้ว เด็กจะเข้าไปเล่นเรียนรู้ได้เองทั้งที่ต้องการและ ไม่ต้องการความช่วยเหลือจากครู เด็กจะสนทนาหรือขีดเขียน ในสิ่งที่ผู้ใหญ่อาจไม่เข้าใจได้

องค์ประกอบ 2 กระบวนการเรียนรู้แบบธรรมชาติ ตามวัยวุฒิของเด็ก

ครูต้องมีความเชื่อมั่นและไว้วางใจในตัวเด็กว่าเขา

สามารถทำงานต่าง ๆ ได้ ถ้ามีความสนใจ มีฉันทะเกิดขึ้นแล้ว พฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กจะเกิดขึ้นเอง ซึ่งครูทุกคนต้องสังเกตตลอดเวลาให้เกิดเป็นประสบการณ์ตรงของครู และเป็นองค์ความรู้ด้านพัฒนาการของเด็กที่เป็นความรู้ประจำช้อยู่ในงานของครูเอง ไม่ต้องไปแสวงหาความรู้ นวัตกรรมใด นี่คือคุณสมบัติแท้จริงของครู ซึ่งพบว่าหาได้น้อยมากในเมืองไทย

โดยครูต้องระลึกไว้ว่าธรรมชาติของเด็กจะเกิดมาพร้อมกับความสามารถในการเรียนรู้ มีสมองไว้คิดและมีประสาทสัมผัสทั้ง 5 เพื่อการรับรู้ผ่านผัสสะ คือ ตา หู จมูก ลิ้น ผิวกาย ทำให้สามารถเรียนรู้ ซึมซับสิ่งต่าง ๆ โดยธรรมชาติ และโดยการดำเนินชีวิตจริงร่วมกับพ่อแม่ พี่น้อง สิ่งแวดล้อมรอบตัว ทุกขณะ ทุกเวลา ทุกสถานที่

ราเคิล (Rachel Keidar) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมภาษาสำหรับเด็กปฐมวัยในการสัมมนาเรื่อง "การศึกษาปฐมวัยสร้างคนสร้างชาติ" (สถาบันแห่งชาติเพื่อการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย : พ.ศ. 2542) ได้อธิบายทักษะความสามารถทางภาษาทั้ง 4 ด้าน ฟัง - พูด - อ่าน - เขียน ไว้คือ

การฟังและการพูดของเด็ก

เมื่อเด็กมีโอกาสดำเนินเสียงแม่พูด แม่วายังพูดไม่ได้ แต่จะเกิดการเรียนรู้ภาษาพูดเพราะการสอนเด็กให้พูดนั้นเด็กจำเป็นต้องได้ยินได้ฟังภาษาพูดก่อน ยิ่งได้ฟังมากจะเข้าใจ

ชัดเจน ยิ่งเรียนรู้คำศัพท์ต่าง ๆ มาก การเรียนรู้วิธีพูดเป็นประโยชน์ยาว ๆ ทำให้เด็กมีพัฒนาการด้านภาษาอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น ในเด็กวัย 2 - 3 ขวบ การพูดของแม่จะช่วยให้ลูกมีพัฒนาการทางภาษาที่ดีที่สุด การสนทนา การซักถามเกี่ยวกับกิจวัตรประจำวัน เป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนาการเรียนรู้ในด้านการเข้าใจความหมายของภาษา จากเรื่องง่ายไปจนถึงเรื่องที่ยากขึ้น สลับซับซ้อนขึ้น เห็นบทบาทของภาษาในการสื่อความคิดหรือแม้แต่จินตนาการ เพื่อตอบสนองความต้องการของตนได้เป็นอย่างดี

การอ่านและการเขียน

เราใช้ชีวิตอยู่ในท่ามกลางภาษา ทั้งภาษาเขียนและภาษาพูด ผู้ใหญ่จำเป็นต้องสื่อความหมายกันด้วยภาษาเขียน การอ่านหนังสือให้เด็กฟังทุกวันจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการให้โอกาสเด็กเรียนรู้เพื่อพัฒนาภาษาเขียน ขณะที่อ่านควรชี้นิ้วตามตัวหนังสือประกอบไปด้วย ทำให้เด็กเรียนรู้กฎเกณฑ์ทุกชั้นตอน สิ่งสำคัญคือให้เรียนรู้ที่จะเข้าใจประเด็นในเรื่องที่อ่านว่าสิ่งประกอบกันขึ้นทั้งหมดคือองค์รวมที่เป็นเนื้อหาที่นำเสนอระบบการคิดด้วยไวยากรณ์ของภาษา ดังนั้นทุกครั้งในระหว่างการอ่านควรสนทนากับเด็กเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ทางภาษาอย่างง่าย ๆ เนื้อหาที่อ่านควรสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ รอบตัว และพยายามเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมของเด็กตลอดเวลา

เพื่อให้เห็นประโยชน์และความเกี่ยวพันของภาษาเขียนกับชีวิตจริง

การเขียนหมายถึงการสื่อสาร การแสดงความคิด ความรู้สึกออกมาอย่างมีความหมาย ดังนั้น การเขียนและการอ่านจะดำเนินไปพร้อมกัน เนื่องจากการเป็นนักเขียนที่ดีได้นั้นต้องอาศัยการอ่านที่แตกฉานในเรื่องนั้น ๆ ส่วนการฝึกฝนให้เด็กเขียนหนังสือได้นั้น ครูต้องตระหนักว่าการฝึกเขียนที่ให้ลอกเลียนแบบ โดยเด็กไม่ได้ใช้ความคิด แต่เป็นการฝึกกล้ามเนื้อหรือฝึกเฉพาะความสวยงามของลายมือนั้น แตกต่างโดยสิ้นเชิงกับการเขียนที่มาจากความคิด ซึ่งเกิดขึ้นจากการฝึกคิด และถ่ายทอดความคิดออกมาเป็นภาษาสัญลักษณ์คือตัวอักษรอย่างธรรมชาติจากการได้ฟังมามาก ได้อ่านมามาก จนสามารถถ่ายทอดเองได้ และมาฝึกฝนความถูกต้องสวยงามภายหลัง

ส่วนการอ่านนั้นสามารถทำได้ตลอดเวลา อ่านจากหนังสือ จากถนน จากสิ่งรอบตัวจากป้ายโฆษณา จากถุงขนม ความรู้ของเด็กจะเพิ่มพูนขึ้นเมื่อเด็กได้รับโอกาสในการทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับการอ่านร่วมกับผู้ใหญ่ และกิจกรรมที่จัดให้เด็กได้อ่านเงียบตามลำพัง การอ่านกับเพื่อนเป็นคู่ เป็นกลุ่มย่อย เพื่ออภิปรายร่วมกัน เพื่อรับฟังและตรวจสอบความคิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะการอ่านจากสิ่งที่ครู - เด็กเขียนร่วมกัน และสิ่งที่เด็กเขียนขึ้นเอง นับได้ว่าเป็นการอ่านที่ดีที่สุดของเด็ก

ลักษณะสำคัญและกิจกรรมทางภาษาแบบองค์รวม

โดยเฉพาะการอ่าน - เขียน คือ

- เน้นความเข้าใจเนื้อเรื่องมากกว่าการท่องจำตัวหนังสือ ผ่านการฟังนิทาน เรื่องราว สนทนาโต้ตอบ คิดวิเคราะห์ร่วมกับ ครูหรือผู้ใหญ่

- การคาดคะเนโดยการเดาในขณะที่อ่าน เขียน และสะกด เป็นสิ่งที่ยอมรับได้ในการเรียนรู้ภาษาธรรมชาติ โดยไม่จำเป็นต้องอ่านหรือสะกดถูกต้องทั้งหมด

- มีหนังสือ วัสดุสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ให้เด็กเป็นผู้เลือก เพื่อได้รับประสบการณ์ทางภาษาอย่างหลากหลาย

- ครูแนะนำสอนการอ่านในกลุ่มใหญ่ มักใช้หนังสือเล่มใหญ่เห็นชัดเจนทั่วกัน

- ครูสอนการอ่านอย่างมีความหมาย สนุกในกลุ่มย่อย และรู้จักวิธีการใช้หนังสือ เปิดหนังสืออย่างถูกต้อง เปิดโอกาสให้เด็กพูดคุย ชักถามจากประสบการณ์เดิมซึ่งครูสามารถประเมินความสามารถการอ่านเด็กแต่ละคนไปด้วยพร้อมกัน

- ให้เด็กกลุ่มย่อยผลัดกันอ่าน แลกเปลี่ยนกันออกเสียงดัง

- ให้เด็กแต่ละคนมีโอกาสเลือกหนังสือที่ชอบไปอ่านเงียบ ๆ

- ให้เด็กได้เขียน ชีตเขียน วาดภาพ ถ่ายทอดสิ่งที่เรียนรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจอย่างอิสระ

- ครูตรวจสอบสภาพการเขียนของเด็กแต่ละคน โดยการให้เด็กเล่าสิ่งที่เขียนให้ฟัง และครูแนะนำการเขียนที่ถูกต้อง เพื่อให้เด็กพัฒนาการเขียนได้ด้วยตัวเด็กเองทุกวัน โดยไม่มุ่งแก้คำผิด ทำลาย ความอยากเขียนของเด็กลงไป

ความเชื่อมโยงภาษาพูดกับภาษาเขียน

ภาษาพูดกับภาษาเขียนมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ความรู้เกี่ยวกับคำจะเพิ่มพูนมากขึ้นเมื่อเรา**พูด เล่า สทนา**โต้ตอบกัน เรา**อ่าน**หนังสือจากหนังสือประเภทต่าง ๆ ที่สนใจจากป้าย จากทุกหนทุกแห่ง เด็กจะได้โอกาสในการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ไปด้วยกัน ความรู้ของเด็กจะเพิ่มพูนขึ้น ทักษะ**การสนทนา**จะพัฒนามากขึ้น จากการ**พูดคุย**กับพ่อแม่ เพื่อนครู ในสถานการณ์หรือเรื่องราวที่มีความสัมพันธ์กับตัวเด็ก

เมื่อเด็กได้รับโอกาสในการแสดงออกโดยการ**พูด**ได้เรียนรู้จากสิ่งที่ได้ยิน ได้**ฟัง** จากสิ่งที่ผู้ใหญ่**อ่าน**ภาษาหนังสือให้ฟัง ทั้งหมดนี้จะทำให้เด็กเรียนรู้บทบาทของภาษาทั้งที่เป็นภาษาพูดและภาษาเขียน ซึ่งใช้เพื่อการสื่อสาร เพื่อการแสดงความรู้สึกนึกคิดออกมาในการดำเนินชีวิตประจำวัน

ส่วนการรู้ความหมายของ**ภาษาเขียน**นั้น อีลานา ซิลเลอร์ อธิบายไว้ในหนังสืออัจฉริยะภาษาของเด็ก ๆ เล่มที่ 2 (2542) ไว้ว่า จุดสำคัญคือการที่ผู้ใหญ่**อ่าน**หนังสือให้เด็ก**ฟัง** ในขณะที่ครู**อ่าน**ไป เด็กจะมองตามตัวหนังสือไป และมักจะพยายามหา

ความหมายไปด้วยจากภาพหรือจากตัวหนังสือ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของพฤติกรรมการรู้หนังสือ...

ขั้นของพัฒนาการในการอ่าน (กู๊ดแมน , 1984 การอ่านออกเขียนได้จากสภาพแวดล้อมของเด็กปฐมวัย เอกสารประกอบการสัมมนา 6 - 22 ธ.ค. 2537 ณ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่)

ขั้นแรก คำแรกที่เด็กอ่านเป็นคำที่มีความหมายต่อชีวิตเด็ก เช่น ชื่ออาหาร ถนนในขั้นพัฒนาการนี้ กู๊ดแมนเรียกว่าเป็น "รากเหง้าของการอ่าน เขียน"

ขั้นที่สอง ผู้เรียนจะผูกพันกับตัวอักษรเพิ่มขึ้น เรียกชื่อได้หรืออ่านได้ถูก และเรียนรู้ที่อยู่ (ตำแหน่ง) ของตัวอักษร

ขั้นที่สาม เด็กแยกแยะได้ว่าการใช้ตัวอักษร ระเบียบแบบแผนของตัวอักษรจะเริ่มอ่าน เขียนจากซ้ายไปขวาเป็นพื้นฐานพัฒนาการอ่านในเด็กปฐมวัย ในขณะที่เดียวกันเด็กรู้จักรูปร่าง และระบบของตัวอักษรอีกด้วย

ขั้นสุดท้าย ระบบของตัวอักษร คือเป้าหมายปลายทางสุดท้ายของการอ่าน

การรับรู้และพัฒนาการด้านภาษาเขียนของเด็กก่อนวัยเรียน (แอนนา แชนแบงก์ , ในหนังสือเล่มเดียวกัน) จากผลงานของเด็กแบ่งออกเป็น 3 ระยะ พบในภาษาอิบรูและภาษาอื่น ๆ

ระยะแรก เป็นระยะที่เด็กเริ่มแยกแยะความแตกต่างระหว่างสัญลักษณ์ที่ใช้แทนอักษรและที่ไม่ใช่อักษร เขาจะใช้สัญลักษณ์ที่เขาคิดขึ้นมาเองแทนอักษร มีการจัดเรียงอักษรเป็นเส้นตรง บางครั้งจะเขียนโดยใช้ทิศทางคงที่ บางครั้งจะใช้ 1 สัญลักษณ์แทนคำ 1 คำ ... แต่ละอักษรมีลักษณะที่แตกต่างกัน เด็กรู้ดีว่าการเขียนจะสัมพันธ์กับอักษรมากกว่ารูปร่างของวัตถุ เราสามารถมองเห็นความแตกต่างอย่างชัดเจนระหว่างส่วนที่เด็กวาดและส่วนที่เด็กเขียน

เราค้นพบว่าประสบการณ์ในการเขียนขั้นต้นมักเขียนชื่อของตนเองเสมอ

ในระยะที่สอง ลักษณะสำคัญคือ การเขียนตัวอักษรที่ต่างกันสำหรับคำพูดแต่ละคำพูด เด็กจะเริ่มแสดงความแตกต่างของข้อความแต่ละข้อโดยเขียนอักษรที่ต่างกัน โดยมีลำดับและจำนวนอักษรตามที่เขาคิดว่าเหมาะสม คือเด็กเริ่มรู้จักเขียนแสดงความแตกต่างของถ้อยคำนั้นเอง

เด็กคนหนึ่งเขียนจดหมายถึงบิดา โดยใช้อักษรที่ใช้เขียนชื่อของเธอเท่านั้น แต่เธอใช้อักษรจำนวนจำกัดนี้เขียนทุกสิ่งที่เธอต้องการ เพียงแต่จัดเรียงอักษรเหล่านั้นให้มีลักษณะต่างกันแล้วเธอ บอกว่า "หนูไม่รู้วิธีอ่าน แต่คุณพ่อหนูรู้ค่ะ"

เด็กบางคนเขียนนิยายโดยผูกเค้าโครงจากเรื่องที่ฟังจาก
 ช้าไปชวา แล้วอ่านให้ฟังจากความจำเรื่องที่เขียนไม่ได้เป็น
 เพียงผลผลิตของการเขียนเท่านั้น แต่เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดใน
 สมองเด็ก

ในระหว่างที่เด็กเริ่มเขียนเรียงถ้อยคำนั้น เด็กจะเริ่ม
 ตระหนักเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ที่ใช้ในการเขียนกับคำและ
 ความหมาย โดยเด็กยังไม่แยกความแตกต่างระหว่างเสียงและ
 ตัวอักษร เช่น เด็กสองคนตกลงจะใช้ตัวอักษรเพียง 2 - 3 ตัว ใน
 การเขียนคำว่า "Stop" เพราะคำนี้มีความหมายว่าหยุดนิ่ง
 และเด็กทั้งสองจะใช้ตัวอักษรจำนวนมากที่สุดสำหรับคำว่า "move
 forward" เพราะหมายถึงการเคลื่อนที่ไปข้างหน้า กรณีนี้จำนวน
 อักษรที่ต่างกันมีความสัมพันธ์กับความหมายที่เด็กเข้าใจนั่นเอง
 ไม่เกี่ยวกับเสียงของคำ

ในระยะที่สาม เป็นระยะที่เด็กเริ่มใช้ลักษณะการออก
 เสียงในการเขียน เด็กพัฒนาการเขียนมาถึงขั้นที่การเขียนของ

เขาจะใกล้เคียงกับการเขียนตามแบบแผนยิ่งขึ้น ในที่สุดเด็กจะสามารถเข้าใจหลักการเขียนหนังสือในภาษาของตนเองได้ เช่น เด็กเขียนอธิบายลักษณะบ้านแม่มด โดยเขียนคำว่า "house" ได้ถูกต้อง

หลังจากนั้นก็ใช้พยัญชนะขึ้นต้นคำแต่ละคำแทนคำต่าง ๆ ตัวอย่างที่กล่าวมาทั้งหมดแสดงให้เห็นว่า "เด็ก ๆ รู้ดีว่าการเขียนเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับภาษา กระนั้นก็ต้องใช้ความพยายามพอสมควรที่เด็กจะค้นพบลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและการเขียน

องค์ประกอบที่ 3 การจัดการเรียนการสอนของครู

บทบาทของครูอนุบาลที่ถูกต้อง กระตุ้นและส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก โดยการพัฒนาเด็กต้องเริ่มจากตัวครูก่อน ครูต้องเข้าใจพัฒนาการหรือวัยวุฒิ รวมถึงกระบวนการอบรมเลี้ยงดูให้ถูกต้อง มีความเชื่อมั่นและกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงแนวคิดไปในทางที่ดีขึ้น เพราะครูมีบทบาทสำคัญ มีอิทธิพลต่อความรู้สึก ความคิด และการแสดงออกของเด็ก ครูสามารถทำให้เด็กเรียนรู้ภาษา เข้าใจความหมาย เห็นโครงสร้างของภาษาอย่างองค์รวม

ก่อน เช่น การเรียนรู้จากนิทานทั้งเรื่อง เด็ก ๆ จะเรียนรู้ว่าในหนึ่ง เรื่องนี้มีหลายหน้าที่ครูเปิดอ่าน แต่ละหน้าจะประกอบด้วยกลุ่มคำ ย่อหน้า ประโยค คำ และอักษร ซึ่งค่อยแยกย่อยลงไปเห็นวิธี การเรียงร้อยกันของประโยคในภาษาของเราที่ครูอ่านหรือพูด ให้ฟัง ซึ่งจะช่วยให้เด็กสามารถเรียนรู้ภาษาได้อย่างราบรื่น

การจัดการเรียนการสอนที่สร้างให้เข้าใจการเรียนรู้ โดยไม่เกิดอุปสรรค หรือความคับข้องใจ จะทำให้ครูและเด็กมีปฏิสัมพันธ์กันในเชิงสร้างสรรค์มากขึ้น ต่างเปิดประตูการสื่อสารที่ดีต่อกัน และช่วยให้เกิดความสุข ความสำเร็จในการเรียนภาษา ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วครูจะจัดให้เกิดขึ้นในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เป็นแบบแผน ในรูปแบบของกิจกรรมทางภาษา ในกิจวัตรประจำวัน ดังตัวอย่างหนึ่งของการจัดตารางกิจวัตรแนวภาษาธรรมชาติใน "โรงเรียน แมร์คาวิม" ของ ราเคล เคดาร์ คือ

- 08.00 น. ถึงโรงเรียน
- 08.05 น. อ่านหนังสือที่ตนชอบ แม้ว่าจะอ่านไม่ออก โดยวิธี อ่านคนเดียวเงียบ ๆ อ่านร่วมกัน 2 คน ครูอ่านกับเด็ก ครูเข้าไปคุยกับเด็กที่อ่านหนังสืออยู่แล้วสนทนา ครูชักชวนเด็กที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมให้เริ่มความสนใจ
- 08.30 น. สนทนาสิ่งที่พบในชีวิตประจำวัน เหตุการณ์ บ้านเมือง วันสำคัญ อากาศ วันนี้เราเรียนอะไร

คิดด้วยกัน วางแผนด้วยกัน เขียนหนังสือตัวใหญ่
ขึ้นให้เห็น

- 08.45 น. ร้องเพลง กิจกรรมเคลื่อนไหว
- 09.00 น. แบ่งกลุ่มย่อย กลุ่มละ 4 - 6 คน เด็กทั้งหมด
ในห้องประมาณ 40 คน แบ่งครึ่ง **กลุ่มแรก**
ครึ่งหนึ่งทำกิจกรรมเรียนรู้ในมุมร่วมกับครู
ตามเนื้อหาหลักสูตร และ**กลุ่มที่สอง** เลือก
กิจกรรมที่ต้องการเองเป็นกิจกรรมอิสระใน
หรือนอกห้อง กลุ่มแรก ครูมอบหมายงาน
แล้วปล่อยให้เด็กทำงานเดี่ยวหรือกลุ่มแต่ละ
กลุ่มจะทำงานเป็นทีม แต่ละคนมีหน้าที่รับ
ผิดชอบ มุมที่สำคัญคือ 1. มุมอ่าน - ฟัง - เขียน
2. มุมคณิตศาสตร์ 3. มุมวิทยาศาสตร์
4. มุมฝึกกล้ามเนื้อเล็ก ครูเป็นผู้เลือกสิ่งสำคัญ
กับเด็กตามหลักสูตร ครูติดตามช่วยเหลือการ
ทำงานของเด็ก และดูความก้าวหน้าของเด็ก
- 10.30 น. พัก
- 10.45 น. สลับกลุ่มกิจกรรมร่วมกับครูและกลุ่มกิจกรรม
อิสระ
- 12.00 น. พักกลางวัน
- 13.00 น. ครูนำ ฟังเด็กพูดสรุป นำเสนอสิ่งที่เรียนรู้ใน
วันนั้น เช่น ชอบหนังสือที่อ่านในวันนี้ไหม ให้เด็ก
ออกมาเล่าเกี่ยวกับเรื่องที่ตนอ่านให้เพื่อนฟัง
หรือถามว่าอยากอ่านหนังสือให้เพื่อนฟังไหม
หรือเด็กค้นพบเรื่องที่น่าสนใจ ครูตั้งคำถามว่า

ค้นพบอย่างไรในมุมวิทยาศาสตร์ ครูให้การบ้าน จากสิ่งที่เด็กยังมีความสนใจ อยากรู้มากขึ้น กว่าวันนี้ ใครวาดภาพหรือเขียนอะไรให้ แสดงงานเขียน แล้วเล่าสิ่งที่เขียนไว้

กิจกรรมที่ดำเนินไปประจำวันตามตาราง เป็นประสบการณ์ การเรียนรู้ที่เด็กจะเรียนรู้ได้มาก ครูต้องรู้ว่าเด็กมีวิธีการเรียนรู้ อย่างไร ครูเป็นผู้จัดประสบการณ์ - จัดกิจกรรม - จัดสื่อ อุปกรณ์ สภาพแวดล้อมให้เด็ก ให้เหมาะกับบริบทของสังคม ท้องถิ่นนั้น ๆ โดยเฉพาะการดำเนินกิจกรรมและมอบหมายงานเด็กไปตาม เนื้อหาหลักสูตรต่าง ๆ อย่างบูรณาการ สังเกต ติดตาม ทักษะ ความสามารถ ความสำเร็จ ปัญหา อุปสรรค เพื่อให้เด็ก พัฒนาก้าวหน้าไปทุก ๆ วัน

มีตัวอย่างของโรนัลด์ บี กิลแลม (Ronald B. Gillam) จากหนังสือ Whole Language Catalog โดย Kenneth G. Goodman, ค.ศ. 1991 ซึ่งเป็นอาจารย์สอนภาษาให้กับเด็กพิเศษ ที่มหาวิทยาลัยมิสซูรี มลรัฐโคลัมเบีย สหรัฐอเมริกา ที่ได้พบ ปัญหาในการสอนภาษาอังกฤษกับเด็กที่เรียนด้วย แต่เมื่อได้ สนทนากับครูที่ใช้แนวภาษาธรรมชาติ และลองใช้ในชั้นของ เขาบ้าง ก็ได้เกิดผลดีโดยตรงกับเด็ก และตัวเขาเอง

ครูจึงต้องมีความเชื่อมั่นและวิเคราะห์ประเมินตนเอง ออกว่า ตนเองมีทัศนคติหรือมีการสอนแบบใด สิ่งสำคัญกว่านั้น

คือ อ่านให้ออกว่าผู้เรียนได้เรียนรู้ในเรื่องนั้น ๆ ได้มากน้อยเพียงใด กล่าวอีกนัยหนึ่งคือความสำคัญในการศึกษาที่เกิดขึ้นในโรงเรียนคือการเรียนรู้ (Learning) ไม่ใช่การสอน (Teaching) ดังนั้นครูต้องยอมรับบทบาทว่า "ฉันเป็นผู้ที่จะต้องฝึกตนเองให้เรียนรู้ เท่า ๆ กับที่จะต้องฝึกให้เด็กเรียนรู้ได้เอง" แต่ในระดับที่แตกต่างกัน

ราเคล กล่าวสรุปไว้ว่า การเรียนรู้ภาษาแนวธรรมชาติจึงเป็นเรื่องราวของวิถีคิด เป็นวิธีการเรียนรู้ที่ดูธรรมดาสามัญจนเหมือนไม่มีการเรียนรู้ เพราะไม่มีการสอนของครูอย่างชัดเจน แต่เป็นการจัดการชั้นเรียนอย่างมืออาชีพ และด้วยเหตุนี้จึงดีเยี่ยม เพราะเป็นเรื่องธรรมชาติ ธรรมชาติที่ทุกคนสามารถทำได้ แต่ทำไมบางคนจึงบอกว่าปฏิบัติได้ยากเหลือเกิน คำตอบเพราะครูต้องเปลี่ยนพฤติกรรม ไม่ว่าจะผลคุณค่าจะดีเพียงไรก็ตาม

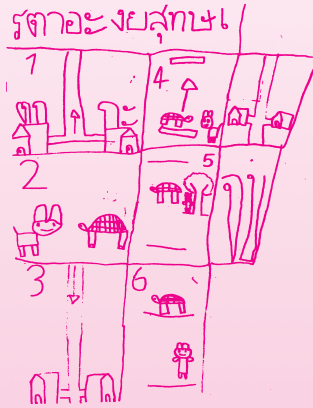
ครูยากที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นขอเพียง มีความตั้งใจ พร้อมทั้งจะเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาตามแนวภาษาธรรมชาติ ตามแนวรูปแบบขององค์ประกอบการเรียนรู้ทั้ง 3 สภาพแวดล้อม ครู และเด็ก แล้วจะพบว่าไม่ยากอะไรเลย

ความแตกต่างการเรียนรู้ภาษา 2 รูปแบบ

เมื่อมีการเปลี่ยนแปลง เกิดการเรียนรู้ภาษาธรรมชาติขึ้นในห้องเรียนใดแล้ว จะเห็นความแตกต่างในการจัดการเรียนการสอนภาษารูปแบบเดิมและแบบภาษาธรรมชาติตามตาราง ซึ่งได้ถอดความมาจากหนังสือ "Whole Language Catalog" โดย Kenneth S. Goodman และคณะ พ.ศ. 2534 ขอนำเสนอเพื่อให้เห็นแนวคิด และแนวทางการเรียนรู้ที่แตกต่างกันดังนี้

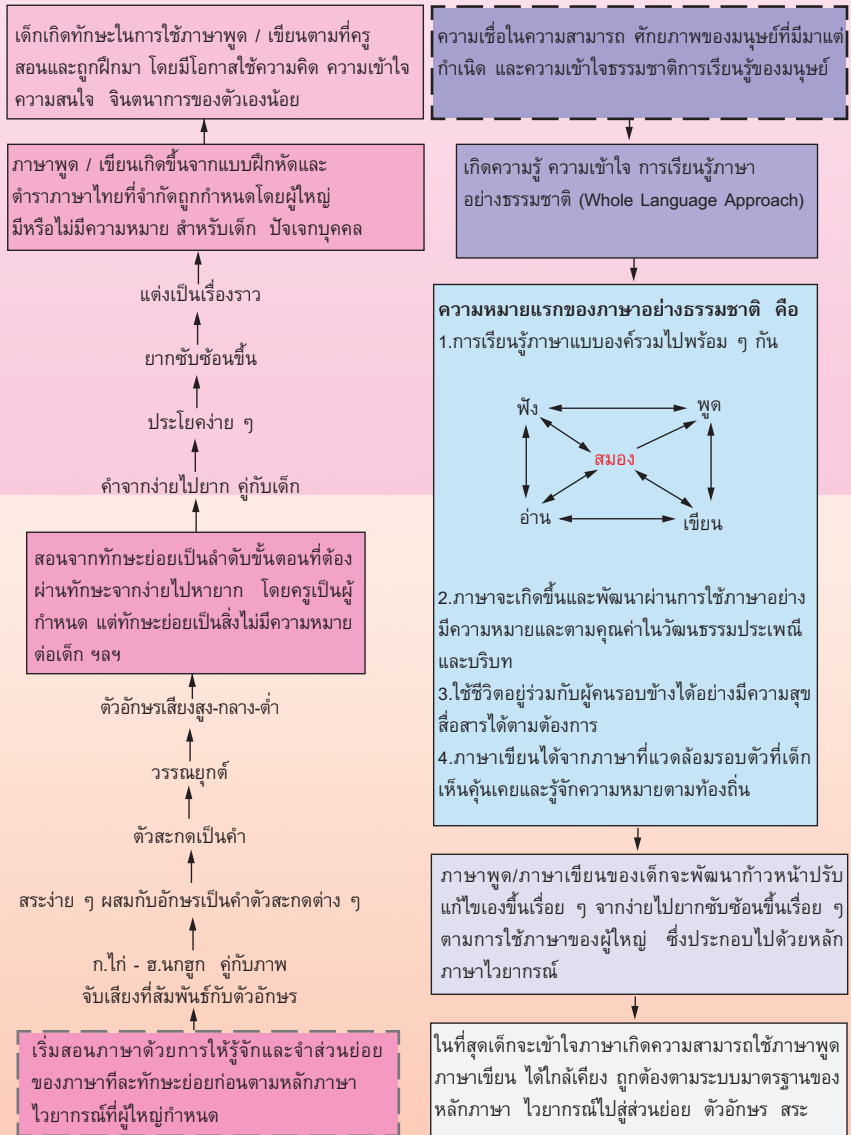
รูปแบบเรียนรู้ ภาษาแบบเดิม	รูปแบบเรียนรู้ ภาษาตามธรรมชาติ
<ul style="list-style-type: none"> ● เน้นการสอนโดยตรงจากครู ซึ่งถูกควบคุมโดยหลักสูตร โปรแกรมการสอนที่กำกับอยู่ ● มีพฤติกรรมที่เป็นต้นแบบของการเรียนรู้ (สกินเนอร์) ● การเรียนรู้เป็นแนวทางที่ต้องเริ่มต้นจากง่ายไปหายากและซับซ้อน จากทักษะย่อยไปสู่ทักษะใหญ่ขึ้น ● การเรียน พุด - เขียน ให้ถูกต้องเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องสร้างนิสัย ดังนั้นหากพุดหรือเขียนผิด ต้องแก้ไขให้ถูกต้อง ถือว่าคำผิดเป็นสิ่งร้ายแรง ● เมื่อถือว่าความถูกต้องเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นการปล่อยให้เด็ก ทดลอง กล้าทำอะไรรูปแบบ จึงเป็นสิ่งไม่พึงประสงค์ ● ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนและทำสิ่งที่ครูสอนให้ได้ เหตุนี้เองเด็กจำนวนมากจึงต้องประสบกับความล้มเหลวอยู่เสมอ ● ความสามารถในการทำงานให้ถูกต้อง ทั้งการพุดและการเขียนจะใช้เป็นหลักฐานเครื่องวัดผลคะแนนการเรียนรู้ 	<ul style="list-style-type: none"> ● เน้นการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งได้รับการแนะนำช่วยเหลือโดยครู แต่ไม่ใช่ถูกควบคุม แต่ครูเป็นผู้เรียนรู้ร่วมกันไปพร้อมกับเด็ก ● การเรียนรู้ด้านสติปัญญาจะเป็นรูปแบบควบคู่ไปกับด้านสังคม (ไวโกตสกี และฮอลลิเดย์) ● ทุกสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ มองว่าเป็นการเรียนรู้ที่อยู่ภายใต้องค์รวมที่มีความหมายต่อเด็กทั้งหมด ที่เด็กซึมซับประสบการณ์ไว้ ● การเรียนรู้ถูกมองว่าเป็นผลของกระบวนการทางสติปัญญาที่นำจะได้รับการช่วยเหลือ สนับสนุนจากครูและเพื่อน ๆ ร่วมกัน ● การกล้าทดลอง กล้าเสี่ยง ซึ่งอาจทำให้เกิดข้อผิดพลาดขึ้นบ้าง ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญสูงสุดต่อการเรียนรู้ของเด็ก เพื่อสร้างกำลังใจและความมั่นใจ ● ผู้เรียนแต่ละคนถูกมองว่ามีความแตกต่างกันในการเรียนรู้ และมีระดับการพัฒนาได้ไม่เท่ากัน แต่ทุกคนมีวิถีทางของตนเอง ดังนั้น จึงไม่มีคำว่า "ความล้มเหลว" เกิดขึ้น ● ความสามารถที่จะเข้าใจและประยุกต์ นำความรู้ไปใช้ และสามารถคิดได้อย่างผู้รู้ จะใช้เป็นรากฐานการเรียนรู้เช่นเดียวกับความสามารถในการใช้วิธีการต่าง ๆ ในการทำงานในสถานการณ์ต่าง ๆ

จากตารางเปรียบเทียบการเรียนรู้ภาษารูปแบบนี้ ทำให้เราเห็นภาพสังเขปของพฤติกรรมการสอนของครู และการเรียนรู้ของเด็กที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ซึ่งมีความแตกต่างกันมาก ชนิดที่เรียกว่า เดินสวนทางกันเลยทีเดียว

ดังนั้นคณะผู้วิจัย ซึ่งผ่านประสบการณ์การนำปรัชญาแนวคิดของภาษาธรรมชาติลงปฏิบัติจริงในโรงเรียน ได้มีโอกาสสังเกต ติดตาม กระบวนการเรียนการสอนภาษา ได้เห็นภาษาของเด็กปรากฏขึ้น และพัฒนาไปอย่างเป็นธรรมชาติ มาตั้งแต่ปี 2536 จนสามารถสรุปแนวทางการเรียนรู้และพัฒนาภาษาของเด็กตามองค์ความรู้นี้ ดึงขอนำเสนอเป็นแผนผังการเรียนรู้ภาษาของเด็ก 2 แนวทาง ที่สวนทางกันอย่างชัดเจน โดยการสร้างผังขึ้นจากฐานการมองเด็กในฐานะมนุษย์ที่เกิดมาเป็นสัตว์ประเสริฐ เพราะมีสมองไว้คิด ต่างจากสัตว์อื่นนั่นเอง เหตุผลเช่นนี้จึงสมควรที่เด็กจะได้มีโอกาสศึกษาเรียนรู้ตนเองและโลกรอบตัว โดยการใช้กระบวนการคิดเป็นแกนการเรียนรู้ของเขา ดังนี้

แผนผังการเรียนรู้และพัฒนาภาษาของเด็ก 2 แนวทาง ที่สวนทางกันอย่างชัดเจน

จากแผนผังการรู้และพัฒนาภาษาของเด็กนี้ แสดงให้เห็นการเริ่มต้นสอน / หรือสัมผัสภาษาของเด็กไปจนเกิดทักษะ / ความสามารถทางภาษาไปทีละขั้นตอน ทั้ง 2 แนวทาง จนในที่สุด 2 แนวทางนี้ได้ทำให้เด็กรู้และใช้ภาษาที่สมบูรณ์คือ ถูกต้องตามหลักภาษาและไวยากรณ์

แต่ในระหว่างทางของทุกขั้นตอนนั้นแตกต่างกันที่การมองเด็กว่าเด็กเป็นเพียงผู้ปฏิบัติ ฝึกฝนทักษะ หรือจะมองเด็กอย่างเชื่อมั่นในการเกิดมาเป็นมนุษย์ที่มีสมองไว้คิด อันมีผลต่อการจัดการศึกษาให้เด็กในวัยเริ่มต้นเข้าโรงเรียน

กระบวนการเรียนรู้และพัฒนาทางภาษาแบบธรรมชาติ นี้จึงเห็นภาพชัดว่า เด็กจะเรียนรู้ภาษาจากชีวิตจริง จากสิ่งของจริง ๆ รอบตัว จากหนังสือเรียนและภาษาที่เขาได้ยินได้ฟัง ได้พูด ได้เห็น รับรู้ และเข้าใจได้ทั้งในลักษณะที่เกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมให้เป็นเงื่อนไขในการเรียนการสอน และในลักษณะที่เป็นธรรมชาติไม่มีการจัดสภาพการเรียนการสอน คือ ที่ได้สัมผัสอยู่ทุกวัน จนกระทั่งเด็กเกิดความมั่นใจจึงเปล่งเสียงเพื่อสื่อสารให้ผู้อื่นรับรู้ เข้าใจความหมายที่ต้องการ เมื่อเขาได้รับคำตอบสนองก็เกิดความมั่นใจ กระบวนการพัฒนาความคิด จึงเกิดขึ้นตามลำดับ ภาษาก็จะเข้ามาช่วยความคิดและความคิดก็จะช่วยสร้างภาษาให้ก้าวหน้ามากขึ้น เจริญออกงามควบคู่กันไป ตามลำดับ จนกระทั่งพร้อมอยากที่จะเขียนแบบผู้ใหญ่บ้าง ในที่สุดการเขียนของเด็กก็จะปรากฏชัดขึ้นเองภายใน เป็นความต้องการที่เกิดจากภายใน ที่จะส่งสัญญาณความคิด ถ่ายทอด

ออกมาเป็นสัญลักษณ์ รูปวาด หรือตัวอักษรตามลำดับอายุ และความสามารถเป็นการผุดขึ้นของภาษา (EMERGENT LITERACY) การรู้ภาษานี้จึงเกิดจากการที่เด็กได้สัมผัส ประสบการณ์ในทุกด้านจากการเห็น การฟัง การอ่านภาษา เขียนในหนังสือ การแปลความหมายจากการเรียนรู้ และเข้าใจ ภาษาที่เกี่ยวข้องกับคำพูดที่ได้เก็บข้อมูลไว้ในสมอง แล้วพัฒนาทางภาษาพร้อมไปกับการเรียนรู้โลกรอบตัว

แม้แนวทางการเรียนรู้ภาษาแบบธรรมชาติจะเดินสวนทางกับรูปแบบการสอนภาษาแนวเดิม แต่ความสามารถของครูในการผสมผสานจุดดีของแนวคิดมาใช้ประโยชน์คือ คุณค่าสูงสุดที่ผู้เรียนทุกคนควรจะได้รับ ดังความเห็นของ ศ.ดร.อารี สัตถ์หจวี ที่กล่าวให้สัมภาษณ์ไว้ว่า "ถ้าเปรียบเทียบกับแนวการสอนภาษาแบบเดิม Whole Language เป็นการทำของดี ๆ มาใช้...ของเราก็มีทำกันอยู่แล้ว การอ่านหนังสือให้ลูกฟังก่อนนอน ปู๋ย่าตาทายเล่านิทานให้ลูกหลานฟัง การอุ้มชูเด็กและออกเสียง เรียนรู้ภาษา ทำไมคุณเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ จึงเป็นกวี เพราะพ่อชอบบทกลอน และเขียนติดข้างฝาไว้ เด็กจึงชินกับคำกลอน ภาษาธรรมชาติจึงเป็นแนวของการค้นพบการเรียนรู้ อย่างธรรมชาติของเด็กไม่ใช่แนวทางที่สร้างขึ้นแต่อย่างใด "

บทที่ 3

การเรียนรู้ภาษาอย่างธรรมชาติแบบองค์รวม ณ โรงเรียนแห่งหนึ่งในบริบทไทย

มองผ่านรั้ว "โรงเรียนอนุบาลหนูน้อย" เขตกรุงเทพมหานคร เห็นเด็ก ๆ วิ่งไปมา บ้างนั่งเล่นทราย นั่งวาดภาพ กระโดด ปีนป่ายเครื่องเล่น เสียงหัวเราะคิกคักดังลอดออกมา สีหน้าของเด็ก ๆ บ่งบอกถึงความสุขที่ได้รับขณะเล่นอยู่ได้ต้นไม้ใหญ่ที่ให้ร่มเงาแก่เด็ก ๆ ทำให้รู้สึกถึงความเย็นสบาย ทำให้คิดถึง คำกล่าวของท่านอาจารย์หม่อมดุษฎี บริพัตร ณ อยุธยา ที่กล่าวว่า **"ถ้าเด็กร้องไห้เมื่อมาโรงเรียน ถือว่าเป็น เรื่องปกติ แต่ถ้าเด็กอยากมาโรงเรียนแสดงว่า โรงเรียนอบอุ่นเหมือนบ้าน"**

ซึ่งเป็นการท้าทายความสามารถของผู้บริหาร ครู และผู้ที่เกี่ยวข้อง ทำให้เป็นที่น่าสนใจว่า ทำอย่างไรจึงเห็นภาพความสุขของเด็กในโรงเรียนเหมือนภาพที่เห็นในโรงเรียนแห่งนี้ การท้าทายในที่นี้หมายถึงการปรับเปลี่ยนรูปแบบกระบวนการเรียนรู้เดิมที่ทำกันอยู่ในโรงเรียนมาเป็นลักษณะพัฒนาตนเองสู่การจัดการศึกษาที่มีคุณค่า เหมาะกับวัยและธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็ก

การเรียนรู้ภาษาแนวธรรมชาตินี้ "โรงเรียนอนุบาล หนูน้อย" ค้นพบความสามารถในการรู้ภาษาของเด็กมาตั้งแต่ ปี 2536 เริ่มต้นปรากฏแนวทางนี้ขึ้นในห้องเรียนห้องหนึ่ง แล้วจึงเริ่มสนใจศึกษาปรัชญา ทฤษฎี เพื่อพัฒนาการจัดการเรียน การสอนแบบ Whole Language จนมาถึงปัจจุบันนี้ใส่ใจในการ ศึกษาหาคำตอบที่จะปรากฏ

ผู้บริหารและคุณครูและโรงเรียนอนุบาลหนูน้อย ได้พัฒนา กระบวนการเรียนรู้ภาษาขึ้นมาอย่างธรรมชาติ มีความชำนาญ ขึ้นมาจากการเรียนรู้ร่วมกันในสถานการณ์จริง ผลจากการปฏิบัติ ได้นำมาวิเคราะห์ พัฒนางองค์ความรู้ภาษาธรรมชาติ จากปรัชญา ทฤษฎีที่เรียนรู้มาจนเกิดความเข้าใจเป็นความรู้ที่แท้ ไม่ใช่ ความรู้ที่ปรากฏเพียงตัวหนังสือตามตำราเท่านั้น

การเริ่มต้นของภาษาธรรมชาติในโรงเรียนแห่งนี้

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลหนูน้อย เกี่ยวกับการก้าวเข้าสู่แนวการเรียนรู้ภาษาแบบธรรมชาติ อาจารย์กรุณาเล่าให้ฟังว่า "แนวการศึกษาในอนุบาลหนูน้อย เราแสวงหาการเรียนรู้ที่ได้เห็นเด็กมีความสุข สนุกในการเรียนรู้ ตามวิถีแบบธรรมชาติ เพราะในรูปแบบการเรียนปกติในโรงเรียน ทั่วไปที่เด็กต้องเสียเวลาไปมากกับการนั่งคัด เขียน แต่กลับ ไม่เห็นจะได้ประโยชน์คุ้มค่าต่อชีวิตเด็กเลย การพัฒนาด้านอื่น โดยเฉพาะกระบวนการคิดเสียไปหมด เรารู้ว่าภาษาเป็นเรื่องใหญ่

อ่านบทความจากหนังสือ Young Children ซึ่งเป็นวารสารชั้นนำของการศึกษาของอเมริกา หรือของโลกก็ว่าได้ ซึ่งออกเดือนเว้นเดือน หลายฉบับพบว่า Whole Language กำลังฮิตติดลมใน ช่วงนั้น (ปี 2536) แรก ๆ ไม่ค่อยเข้าใจ ไม่รู้เลยว่าอะไรมันดูง่าย ๆ อ่านเรื่อย ๆ ติดตามให้มีความรู้อยู่แก่ตัว ให้รู้ทันความเคลื่อนไหว ทันสถานการณ์โลก

ในขณะที่เด็กในอนุบาลหนูน้อยเรียนรู้แบบ Active Learning ผ่านการลงมือปฏิบัติ แบบคิดสนุกด้วยตัวเด็กเอง อยู่แล้ว เด็กสนใจเรียนรู้ไปทุกที่ เพราะ Active Learning ที่ดีที่สุดก็ต้องเรียนรู้ ในสภาพแวดล้อมจริง

สถานที่เรียนรู้จึงเปลี่ยนไปเป็นตรงไหนก็ได้ในโรงเรียน หรือนอกโรงเรียน จนกระทั่งวันหนึ่งช่วงเทอม 2 มีเด็กอนุบาล 2 ห้อง ครูอ้อยมาจับจองที่ด้านข้างห้องธุรการ เราทำงานไปก็คิดไปด้วยว่า เด็กกำลังเรียนอะไรกัน ความสนใจของเขาเป็นอย่างไร อยู่ในสายตาเรา

จนกระทั่งถึงการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่เห็นกับความจำ เรื่อง Whole Language ที่เคยอ่านมา จึงแนะนำครูอ้อยให้ลองเขียนคำว่า "ต้นไม้" เอาไปติดที่ต้นไม้ในขณะที่พูดถึงต้นไม้ แล้วเขียน "ใบไม้" ติดที่ใบไม้ตรงตามที่ครูสอนให้เด็กรู้จัก ฯลฯ ซึ่งวันนี้เราได้เห็นว่า พอครูติดแล้วถึงช่วงสรุปบทเรียน เด็ก 4-5 คน จากเด็กประมาณ 15 คน เขียนคำที่ครูติดไว้ประมาณ 10 คน ได้หมดทุกคำ โดยครูไม่เคยสอนมาก่อน เราไม่ได้คาดการณ์

ว่าเด็กจะต้องเขียน เพราะในรูปแบบเดิมเราจะสอนให้เด็กอ่าน สะกดทีละตัว เรียงตามตัวอักษร สอนแต่คำง่ายๆ สระง่าย ตัวสะกดง่ายก่อนแล้วจึงเขียนได้

ทำไมเด็กจึงเขียนได้เอง? สัปดาห์ต่อมาเด็กอีกหลายคนเริ่มเขียนในลักษณะที่เด็กกลุ่มแรกเขียนได้อีก เขียนได้โดยครูไม่ต้องสอน สะกดหรือคัดมาก่อน จนมาถึงปลายเทอม 2 เด็กที่เรียนอ่อนชนิดต้องเคี่ยวเข็ญ ติวกันทุกเย็น เริ่มจับดินสอเอง เขียนได้ ช่วงนั้นเราปล่อยจริงๆ เราเห็นแล้วเราอยากรู้ เราให้กระดาษ ดินสอ ทำให้รู้ว่าเด็กไม่ต้องบังคับ เด็กทำเองเมื่อเขาพร้อม เขาก็จะทำของเขาเอง เราดูไปเรื่อย เราก็เริ่มเข้าใจ มันก็ก่อความเข้าใจของเราไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งเรามองเห็นรูป อ้อ! อย่างนี้เรียกว่า **"ภาษาธรรมชาติ"** อย่างที่เคยได้ความรู้มาจากหนังสือนั่นเอง ไม่ต้องมีใครมาสอนว่า อ่านอย่างไร เขียนอย่างไร พัฒนาอย่างไร หลังจากนั้นก็เริ่มศึกษาทฤษฎีหลักการของ Whole Language เพื่อมาวิเคราะห์ พัฒนาให้ครูรู้ว่า กระบวนการเป็นอย่างไร ในขณะที่เรารู้ว่า คนที่ไม่พอใจภาษาธรรมชาติ อันดับแรกเป็นเพราะไม่เข้าใจ ไม่เชื่อว่าเด็กจะทำได้ ไม่เชื่อว่าเด็กจะใช้ภาษา จะพัฒนาภาษาได้ ที่สำคัญที่สุดแล้ว ว่าเด็กจะไม่รู้จัก ก.ไก่ ข.ไข่ เขียนเองไม่ได้ อ่านเองไม่ได้ เพราะครูไม่สอนหนังสือ เด็กจะรู้ภาษาได้อย่างไร เป็นไปไม่ได้ ก็เลยไม่กล้าใช้

ปีนั้นในช่วงปิดภาคเรียน ปีการศึกษา 2536 จึงได้เชิญ ดร. ฉันทนา ภาคบงกช มาให้ความรู้กับครูทั้งโรงเรียน ในเรื่อง ภาษาธรรมชาตินี้ เพื่อให้ครูมีพื้นฐานความรู้ที่ถูกต้องกำกับ

พัฒนาการทางภาษาเขียนของเด็กเกิดจากความเอาใจใส่ของครู

"การทำงานของครูอ้อยในปีต่อมา ได้ตามเด็กอนุบาล 2 ขึ้นอนุบาล 3 ไป เริ่มให้เด็กพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ จากการเขียนสระปะ สระปะ พัฒนาก้าวหน้าขึ้นเรื่อย ๆ จนอ่านรู้เรื่องแม้จะเขียนไม่ถูกต้องทั้งหมด เด็กก็มีกระดาษแผ่นเล็ก เด็ก ๆ เขียนไปแล้วนำมาใส่แผ่นใหญ่ ให้เด็กวาดรูปด้วย เด็กเขียนไว้เต็มตามที่เขาอยากเขียน จากเรื่องราวที่เรียนรู้ในวันนั้น ๆ แต่คำเหล่านี้ไม่เหมือน "บัตรคำ" ตามบทเรียนที่ครูเป็นผู้บอก ผู้สั่ง ผู้กำหนด ในรูปแบบการสอนภาษาเดิมที่เด็กต้องจำคำคู่กับภาพหรือของจริง แต่แนวภาษาธรรมชาติใครเขียนได้เท่าใดก็ได้ ใครเขียนไม่ได้ผลงานออกมาเป็นตัวยึกยือหรือวาดเป็นภาพอย่างเดียวก็ไม่ใช่ไร พอต่อมาก็เริ่มให้เด็กทำหนังสือเล่มเล็ก ๆ แล้วก้าวต่อไปจึงให้เด็กทำเป็นนิทานแผ่นใหญ่ วาดแล้วก็ตั้งใจเขียนนะ จะเห็นความตั้งใจในการเขียนของเด็ก ได้จากลีลาและน้ำหนักรเส้นของเขา แล้วก็นำมาแขวนไว้อ่านกันต่อไป

เราเห็นเด็กที่มีอัจฉริยภาพทางภาษา ชื่อน้องเพชรและน้องถึงถึง แต่งนิทานเรื่อง "ลูกกบ ลูกอ๊อด" ได้สนุกมาก มีรูปภาพประกอบด้วย จากการสังเกตขอใช้ศัพท์हरुทางวิชาการว่า พัฒนาการทางสังคมของเด็กจะปรากฏ

ในผลงานของเด็กที่ถ่ายทอดออกมา ทั้งอารมณ์ ความจำ ประสบการณ์ จินตนาการ การแต่งเรื่อง เด็กถ่ายทอดความรู้สึกข้างในออกมาจนผู้ใหญ่อ่านแล้วรู้ว่าเด็กมีความรู้สึกอย่างไร ซึ่งผู้ใหญ่ไม่เคยรู้เลย กล่าวโดยสรุปคือ ภาษาธรรมชาติไม่ได้ทำให้เราเห็นแต่ภาษา แต่ทำให้เราเห็นทุกอย่างในตัวเด็กทั้งหมด เพราะฉะนั้น หัวใจของการสอนเด็กอนุบาลคือการเข้าใจเด็ก ถ้าเราเข้าใจปั๊บ เราก็บอกอะไรก็ได้ ทำอะไรก็ได้ เด็กสร้างงานก็ได้ เด็กสร้างผลงาน 3 มิติได้

ดังนั้นจุดพัฒนาการศึกษาหรือพลิกการศึกษา จึงเห็นชัดว่าหากเริ่มพลิกด้วยการเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ภาษาให้เป็นธรรมชาติก่อน แล้วทุกอย่างก็จะพลิกไปด้วยโดยอัตโนมัติ นี่เป็นบทสรุปง่าย ๆ ที่จัดเป็นยุทธศาสตร์ของการปฏิรูปการศึกษา รูปแบบหนึ่งได้เป็นอย่างดี **พัฒนาทางการอ่าน - การเขียน** เกิดจากสภาพการณ์ที่ครูจัดให้

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามแนวภาษาธรรมชาติ

การจัดการเรียนการสอนตามองค์ประกอบการเรียนรู้
3 ส่วน ในโรงเรียนอนุบาลหนูน้อย

องค์ประกอบที่ 1 การจัดสภาพแวดล้อม

องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการเรียนรู้แบบธรรมชาติ
ตามวัยวุฒิของเด็ก

องค์ประกอบที่ 3 การจัดการเรียนการสอนของครู

องค์ประกอบที่ 1 การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ ในโรงเรียน

เด็กกลุ่มหนึ่งนำกระดาษมาวางบนพื้นถนนในโรงเรียน แล้ววิ่งไปหยิบวัสดุต่าง ๆ มาวาง เอ! เด็ก ๆ กำลังจะทำอะไรกัน ทำไมปล่อยให้เด็กทำงานกันกลางแสงแดดจ้า คุณครูหายไปไหนนะ แล้วผู้ใหญ่ที่อยู่ในตึกธุรการข้างหน้าทำอะไรกัน ขณะยืนมองสักครู่เห็นเด็ก ๆ หยิบสีเมจิกมาขีดเงาของวัสดุที่ทอดลงบนกระดาษ บางคนวิ่งไปหาผู้ใหญ่ที่ยืนอยู่ คงจะเป็นคุณครู ครูยกนาฬิกาข้อมือขึ้นดู เด็กที่คุยด้วยรีบวิ่งไปแล้วขีดเขียนลงบนกระดาษ สลับกันวิ่งไปมาระหว่างงานบนกระดาษที่ทำอยู่กับคุณครูของเขา

ครูหน้าและครูหนูชี้แจงว่า เด็กกลุ่มนี้อยู่ชั้นอนุบาล 2 กำลังเรียนเรื่อง "แสงและเงา" เด็ก ๆ จะวาดเงาของวัสดุที่ทอดยาวบนแผ่นกระดาษแล้วจดเวลาตามคำบอกจากนาฬิกาของครู เด็กจะ

ตื่นเต้นเมื่อเห็นด้วยตาว่าเวลาที่เปลี่ยนไป เงานของวัสดุก็เปลี่ยนแปลงเคลื่อนที่ไปได้เรื่อย ๆ ไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่

เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง โดยใช้สื่อของจริงรอบตัว เด็กทำกิจกรรมตามเป้าหมายและแผนการเรียนรู้ที่วางไว้กับครู สนุกสนานกับงานที่ทำ เด็กได้เขียนภาษาสัญลักษณ์ตามที่ต้องการจากการเรียนรู้โดยไม่ต้องบังคับใด ๆ แต่การเรียนรู้ของเด็กเกิดจากการจัดกิจกรรม การจัดสภาพแวดล้อม สื่อ อุปกรณ์ของครูที่ทำให้เด็กแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองตามแผนหลักของครู

ภาพที่เห็นในโรงเรียนแห่งนี้ น่าจะแสดงถึงความเป็นไปได้ที่จะเกิดการศึกษามีคุณภาพขึ้นได้ในโรงเรียนอื่น ๆ ได้เช่นกัน มีใช่หรือ ?

ส่วนสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในห้องเรียน

แต่ละห้องจัดมุมการเรียนรู้ มองไปตามมุมห้อง เห็นอุปกรณ์ที่จัดวางแยกประเภท มีของเล่นอยู่บนชั้นจัดแยกตามประเภทของเล่น ชั้นหนังสือในมุมหนังสือมีหนังสือนิทานเล่มใหญ่ - เล็กเรียงกัน มองเห็นหน้าปกชัดเจน มีหนังสือภาพประเภทต่าง ๆ รวมถึงหนังสือความรู้ สารานุกรม ตามเรื่องราวที่เรียนรู้ขณะนั้น ๆ สภาพของห้องเหมือนห้องหนึ่งในบ้าน ข้างฝาเต็มไปด้วยผลงานของเด็กที่แสดงถึงความแตกต่างทางความคิดและความสามารถของเด็กแต่ละคน บางห้องเรียนแขวนผลงานไว้ที่ราวเตี้ย ๆ เต็มไปด้วยร่องรอยของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น

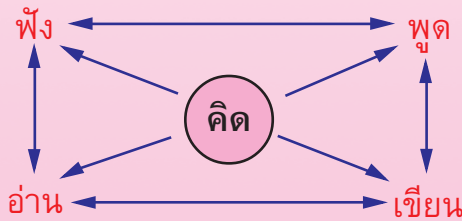
องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการเรียนรู้แบบธรรมชาติตามวัยวุฒิของเด็ก

เด็กทุกคนทำงานของตัวเองเสมือนมดงานตัวน้อยที่วันอยู่กับงานที่เด็กสนใจ ในห้องครูแนบและครูไก่ เด็ก ๆ กำลังสนใจเรียนรู้อยู่ในมุมการเรียนรู้ และหน้าห้องเรียน เด็ก 2 - 3 คน กำลังนั่งอ่านหนังสืออยู่บนเบาะ มีหมอนอิงให้เอกแขนกอย่างสบาย พื้นปูด้วยผ้านุ่ม ๆ พร้อมทั้งชี้ให้เพื่อนดูภาพไปด้วย ดูสงบเรียบร้อย ในมุมบล็อกเด็ก ๆ ช่วยกันนำบล็อกต่างขนาดมาเรียงต่อกันเป็นรูปร่างเหมือนกำลังจะสร้างอะไรสักอย่าง ขณะที่ทำงานก็คุยกันเบา ๆ

โรงเรียนแห่งนี้ เด็ก ๆ มีวิธีทำงาน ดูแลตนเองเสมือนผู้ใหญ่ หรือที่เรียกว่า เกิดวินัยในตนเองขึ้นอย่างน่าดู

เด็กบางกลุ่มนั่งทำงานด้วยกันอยู่นอกห้อง มีถังดินเหนียววางอยู่ข้าง ๆ ทุกคนสวมผ้ากันเปื้อน ใครที่ปั้นเสร็จแล้วก็ทากาวใส่ทับ เพื่อป้องกันไม่ให้ดินแตก เด็กอีกกลุ่มนั่งคุยกับคุณครูเกี่ยวกับวิธีการทำน้ำผลไม้ ผลัดกันนำเสนอ ครูจดบันทึกสิ่งที่เด็กเสนอบนกระดาน สักครูจึงเปลี่ยนกิจกรรมการทำงานและการเคลื่อนไหวอย่างอิสระของเด็ก ทำให้ดูเหมือนว่าห้องเรียนทั้งห้องเป็นสนามเด็กเล่นที่เต็มไปด้วยการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองของเด็ก

เด็กวางแผนทำกิจกรรมร่วมกันในห้อง โดยผ่านกระบวนการทางภาษาโดยการฟังเพื่อนพูดและอ่านจากสิ่งที่ครูเขียนที่นี้เด็กกล้าตอบคำถาม นำเสนอแนวความคิดของตนเองได้อย่างกล้าหาญ มีหน้าที่เป็นผู้นำการเรียนรู้ของเด็ก ขณะเดียวกันก็เหมือนกับครูเป็นเพื่อนร่วมเล่น ร่วมเรียนไปกับเด็กเช่นกัน

จึงเห็นภาพชัดตามหลักว่า
การเรียนรู้ภาษาอย่างธรรมชาติเกิดขึ้นในรูปแบบ
ซึ่งมีการคิดเป็นแกนกลางดังภาพ

องค์ประกอบที่ 3 การจัดการเรียนการสอนของครู

ครูคิดอย่างไรจึงทำให้เด็กมีกระบวนการถ่ายทอดความคิดได้อย่างเป็นระบบเช่นนี้ ?

จากการติดตาม สังเกตและสนทนากับคุณครู พบว่า จากบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความสุข เด็กมีอิสระในการคิด การลงมือทำงานต่าง ๆ ทำให้เด็ก ๆ กล้าที่จะโต้ตอบหรือซักถามอย่างกล้าหาญ ไม่กลัวผิด จึงทำให้เกิดลำดับของการคิด เคลื่อนเข้าสู่การทำงานด้วยการลงมือปฏิบัติของเด็กเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

เลื่อนไหลไปเสมือนการดำรงชีวิตของมนุษย์ตามธรรมชาติ จึงดูแล้วไม่รู้สึกเคอะเขิน หรืออึดอัดในบรรยากาศการเรียนรู้แบบนี้ จนในที่สุดเมื่อเด็กลงมือทำงาน เด็กก็ได้ความรู้ ได้ประสบการณ์ ได้สร้างงาน เกิดผลงานที่เกิดขึ้นจากผลการคิดการทำงาน แล้วถ่ายทอดออกมาอย่างเป็นตัวของตัวเองเป็นผลงานทั้ง 2 มิติ และ 3 มิติ จึงเห็นความหลากหลายในความคิด ออกมาในผลงานหลากหลายในรูปแบบไม่ซ้ำกันเลย

การเรียนรู้ภาษาแนวธรรมชาติเป็นภาพที่ต่างจากการเรียนภาษาในรูปแบบเดิม

เมื่อมีคำถามว่า เมื่อเปลี่ยนแปลงการศึกษามาแล้ว คุณครูมีความคิดเห็นเช่นไร

คุณครูตอบอย่างมั่นใจว่าเรียนแบบนี้แล้วมีชีวิตชีวา เด็กได้ลงมือทำงานด้วยตัวเอง มีการแบ่งความรับผิดชอบในหน้าที่การจัดสภาพห้องเรียนเต็มไปด้วยการเรียนรู้ในโลกของภาษาที่อยู่รอบตัว ดังนั้น บรรยากาศในห้องเรียนจะเห็นความสำคัญของภาษาว่าสามารถดึงศักยภาพของเด็กแบบปัจเจกบุคคล ทำให้เด็กพัฒนาก้าวหน้าไปได้ดียิ่ง อันเป็นเป้าหมายของการจัดการศึกษาเด็กวัยอนุบาลที่มีคุณภาพ

การสอนภาษารูปแบบเดิมครูจะเน้นการอ่าน - เขียน ใช้วิธีการเร่งเด็กให้เขียนได้โดยการนั่งอยู่บนโต๊ะทำแบบฝึกหัด

ทุกวัน สอนเด็กให้อ่านโดยการชี้ตัว สะกดคำในหนังสือแบบเรียน เด็กและครูเคร่งเครียด แต่ในแนวภาษาธรรมชาติครูจัดสภาพการณ์ สื่อ หนังสือ อุปกรณ์การเขียน กระดาษ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคล ประสบการณ์ที่ผ่านมามากหลายปีครูก็ค้นพบด้วยตนเองว่า จากการเปลี่ยนแปลงสภาพห้องเรียนตามแนวการสอนนี้ ทำให้ผู้เรียนเกิดความไว้วางใจ จนสามารถถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดของตนเองผ่านภาษาอย่างเป็นธรรมชาติ จนพัฒนาทักษะความสามารถในการอ่าน - ในการเขียนขึ้นเรื่อย ๆ ทุกวัน และเหนือไปกว่านั้น การเรียนรู้ภาษาตามแนวธรรมชาติ ยังผลให้เด็กประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้ทุก ๆ วิชาไปด้วยโดยอัตโนมัติ เพราะภาษาเป็นสื่อกลางที่เด็กและครูใช้ในการเรียนรู้โลก และสื่อความหมายถึงกัน

ในภาพกระบวนการเรียนรู้ภาษาธรรมชาติ ทั้งในและนอกห้องเรียนอนุบาลหนูน้อยนี้ สามารถสรุปลักษณะการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นได้ ดังนี้

- เด็กเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง (Active learning) ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 6 ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจที่มีความสุข
- การเรียนรู้เกิดขึ้นในห้องเรียน นอกห้องเรียน ในพื้นที่ทุกตารางนิ้ว รวมถึงออกไปสัมผัสโลกจริง สิ่งแวดล้อมจริง นอกโรงเรียน
- การเรียนรู้เนื้อหาใกล้ตัวที่มีประโยชน์ต่อชีวิตจริงของเด็ก

- เกิดขึ้นตลอดวัน ระหว่าง**ครูกับเด็ก**กลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย รายบุคคล ผสมกลมกลืนเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน บางครั้งก็มี**ผู้ปกครอง**เข้ามาร่วมวงด้วยบ่อย ๆ
- จึงเห็นว่าการศึกษาเรียนรู้เป็น**การบูรณาการ**ทุกสิ่งในชีวิตของเด็กร่วมกันไปแบบองค์รวม
- **พัฒนาก้าวหน้า**ไปร่วมกัน ทุก ๆ ด้านคือ**สติปัญญา**ที่ได้คิดด้วยตนเองอย่างไม่ถูกปิดกั้น **ด้านร่างกาย**ที่เคลื่อนไหว กล้ามเนื้อใหญ่และเล็กในการทำงานกิจกรรมรูปแบบต่าง ๆ ที่หลากหลาย ด้านจิตใจปรากฏความสุขในการเรียนรู้ทั้ง**ครูและเด็กเป็นด้านสังคม** การทำงานด้วยกันเป็นกลุ่ม การอยู่ร่วมกัน เล่นกัน และทำงานด้วยกันชีวิตที่ดีในโรงเรียน

การจัดการเรียนการสอนตามแนวภาษาธรรมชาติใน 1 วัน

แสดงได้ 2 รูปแบบคือ

1. ตารางกิจวัตรประจำวันแนวภาษาธรรมชาติ ตั้งแต่เด็กมาถึงโรงเรียนจนกลับบ้าน
2. การจัดการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงต่อเนื่องใน 1 วันตามแนวภาษาธรรมชาติ

1. ตารางกิจวัตรประจำวันแนวภาษาธรรมชาติ ตั้งแต่เด็กมาถึงโรงเรียนจนกลับบ้าน

เมื่อเด็ก ๆ มาถึงโรงเรียน สวัสดิ์คุณครู นำของใช้ส่วนตัวไปเก็บที่ห้อง หรือแขวนถุงย่ามไว้ที่ราวข้างสนามแล้วเดินมาเล่นที่บริเวณสนามเด็กเล่น มีเครื่องเล่นมากมาย ทั้งเครื่องเล่นสนามในสนามทรายใหญ่กลางแจ้ง หรือเล่นเตะบอล วิ่งไล่จับที่ลานหญ้า ซึ่งเป็นลานเอนกประสงค์ที่มีหลังคาบังแดด หรือบางคนหยิบหนังสือมานั่งอ่าน

08.15 น. ครูเอ่ยประกาศเสียงตามสาย "สวัสดิ์คะเด็ก ๆ ตอนนี้ได้เวลาเข้าแถวแล้วคะ เด็ก ๆ ช่วยคุณครูเก็บของเล่นในสนามด้วยนะคะ พี่โตเป็นตัวอย่างที่ดีให้น้อง ๆ เก็บของเล่นคนละ 2 - 3 ชิ้นนะคะ ก. เก็บ เก็บ เก็บ ช่วยกันเก็บของเล่นที่เร็วคนดีมาเก็บเข้าที่กันเออ...(ซ้ำ) ก. เก็บของเล่นเข้าที่เรียบร้อยแล้ว เด็ก ๆ ล้างมือ เตรียมตัวเข้าแถวคะ

เด็กทุกคนจะรีบเก็บของเพราะถูกฝึกเรื่องการฟังและการปฏิบัติตามคำสั่งมาก่อนหน้าแล้วมารวมกันที่ลานหญ้า บางวันคุณครูจะนำสื่อทางภาษามาแสดงให้เด็กดู วันนี้เช่นกัน คุณครูนำแผนภูมิเนื้อเพลงชาติมาแขวนไว้ ขณะที่เด็ก ๆ ร้อง เพลงชาติคุณครูก็จะชี้ตามไป เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ภาษาอย่างมีความหมายจากประสบการณ์ตรง (เกิดขึ้นช่วงต้นปีการศึกษา เมื่อเด็กคุ้นเคย

แล้วก็ไม่ต้องชี้แผนภูมิทุกวัน) หลังจากนั้นบางห้องก็จัดกิจกรรมเคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะเครื่องดนตรี ภาษาจะปรากฏจากสถานการณ์ให้เด็กสัมผัสจริงอย่างเป็นธรรมชาติและมีความหมาย

ในห้องครูเอ็นและครูยู

09.00 น. • จากลานหนู **เด็กเข้าห้องเรียน** เก็บของใช้เข้าที่ แยกสิ่งของต่าง ๆ ตามตำแหน่งชื่อของตนเอง หรือตามตะกร้าที่ระบุงานไว้ เช่น สมุดการบ้าน ยา นม ฯลฯ

- **เด็กเขียนชื่อหรือเซ็นชื่อ** ในช่องตารางชื่อของตน ตามที่เคยปฏิบัติในทุก ๆ วัน และบันทึกว่าระหว่างทางจากบ้านมาโรงเรียนพบอะไรบ้าง โดยการวาดหรือเขียนก็ได้

- **เด็กจะเข้ามุมอิสระ**ที่ชอบ เช่น อ่านหนังสือ ฟีกทักชะกล้ำมเนื้อใหญ่และเล็ก การเคลื่อนไหวตามจังหวะเพลง ฯลฯ

09.20 น. • เริ่มกิจกรรมโดย**ครูและเด็กกลุ่มใหญ่ ทั้งหมดร่วมกันวางแผน**หัวข้อเรื่อง การเลี้ยงหนอน เด็ก ๆ เสนอความคิดให้คุณครูเขียนตัวหนังสือตัวใหญ่ลงบนกระดาษตามแนวคิดของตนเอง บอกความต้องการวัสดุอุปกรณ์ที่จะนำมาทำบ้านหนอน วางแผนจัดหน้าที่ของแต่ละคนที่จะทำงานสร้างบ้านให้หนอน และวิธีปฏิบัติตนในการเลี้ยงและดูแลหนอนที่เอามาจากบ้านอย่างไรดี เมื่อเด็ก ๆ บางแผนเสร็จจึงชวนกันดื่มนมและรับประทานอาหารว่าง

09.40 น. • **เด็กกลุ่มย่อยเตรียมงานตามแผน**

และขั้นตอนที่ปรากฏอยู่ผ่านตัวหนังสือบนกระดาษแผ่นใหญ่
สื่อสารความต้องการระหว่างครู - เด็ก

ภาษาพูด - ฟัง ชักถาม โต้ตอบ พูดคุยในกลุ่มเพื่อน

ภาษาเขียน - วาดภาพ เขียนตามความคิด จินตนาการ

- กลุ่มเด็กที่มีหน้าที่หาอุปกรณ์มาสร้างบ้าน
นอน ออกไปนอกห้องเรียน ค้นหา นำอุปกรณ์กลับเข้ามา
มีกล่องทำเป็นบ้าน ขวดน้ำพลาสติก เป็นต้น

- อีกกลุ่มหนึ่งไปหาวัสดุมารองให้นอนอยู่
เช่น กิ่งไม้ ใบไม้ กระดาษทิชชู

- อีกกลุ่มช่วยกันตัดผ้าขาวบางปิดบ้านนอน

10.00 น. • **เด็กกลุ่มย่อยเริ่มทำงาน**สร้างบ้านนอน

ตามแผนต่อไป โดยเข้าไปในมุมการเรียนรู้ต่าง ๆ

- บางกลุ่มสร้างบ้านนอน

- บางกลุ่มแต่งนิทาน โดยการวาดภาพหรือ
เขียนเกี่ยวกับนอน

- บางกลุ่มเข้ามุมทักษะวิชาการคือ คณิตศาสตร์
เชาว์ ภาษาไทย

- บางกลุ่มศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ของนอน
จากหนังสือความรู้

- บางกลุ่มเข้ามุมสร้างสรรค์อิสระ เช่น ศิลป
ฝึกกล่อมเนื้อเล็ก ฯลฯ

- บางกลุ่มเข้ามาฟังนิทานจากครู หรือหุฟังเกี่ยวกับชีวิตหนอน

10.40 น. • **กลุ่มย่อยช่วยกันเก็บงาน สรุปรงาน** วันนี้ทำอะไรกัน และทำอะไร ได้ผลอย่างไร

10.50 น. • **ตัวแทนเด็กออกมาเล่า** ให้เพื่อนกลุ่มใหญ่ฟังร่วมกันทุกกลุ่ม ครูร่วมสนทนา สรุปรความรู้ แนวปฏิบัติที่ดีถูกต้อง เป็นการเรียนรู้ร่วมกัน

11.05 น. • **เด็กรายบุคคลมีโอกาสถ่ายทอด** ความรู้สึกจินตนาการ ประสบการณ์จากการทำงาน การเรียนรู้วันนี้ลงในงาน 2 มิติ เป็นรายบุคคล เป็นงานวาดหรือขีดเขียนประจำวัน

11.15 น. • **ลงสนามฝึกกล้ามเนื้อใหญ่** ตามฐานต่าง ๆ ฝึกกระโดดข้ามล้อย่าง ฝึกโหนบาร์โค้ง ฝึกกระโดดตามช่องตาราง ฝึกเดินหน้า ถอยหลัง ตามทิศทางต่าง ๆ ฯลฯ เล่นอิสระในสนามทราย ก่อนรับประทานอาหาร อาบน้ำ นอนพัก

14.00 น. • **พูดคุย สรุปรงานและวางแผนวันต่อไป** ต้องทำอะไร เขียนตัวหนังสือตัวโตขึ้นบนกระดานอีกครั้ง

- เปิดเพลงผ่อนคลาย มีความสุขก่อนกลับบ้าน

2. ตัวอย่างการจัดการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงต่อเนื่อง 1 วัน ตามแนวภาษาธรรมชาติ

ในการจัดการเรียนการสอน ห้องครูจิมและครูหนึ่ง **ต้องตั้งเป้าหมาย** เพื่อให้เด็กได้รับประโยชน์จากกิจกรรม เช่น หัวข้อ "แม่" คุณครูตั้งวัตถุประสงค์ว่า เด็กควรได้ระลึกพระคุณของแม่ที่มีต่อลูก และเป็นโอกาสดีที่ให้เด็กได้แสดงความรัก ความกตัญญู

- การจัดกิจกรรมของคุณครูเริ่มต้นด้วยการเปิดเพลง "ใครหนอ" ให้เด็ก ๆ ฟัง ใครที่ร้องตามได้ก็จะร้องประกอบเนื้อเพลงที่คุณครูเขียนติดไว้ที่บอร์ด เมื่อเพลงจบ

- ครูเล่านิทานเรื่อง "ลูกไก่ตามหาแม่"

- โดยให้เด็กเข้ามามีบทบาทในการแสดงบทบาทสมมติขณะที่ครูเล่านิทาน หลังจากนั้น เด็ก ๆ ช่วยกันบอกความหมายของคำว่า "แม่" ครูเขียนตัวโตไปตามที่เด็กบอกบนกระดาน

น้องปอม : แม่คือผู้ที่มีความอดทน

น้องกวิน : แม่คือผู้ที่ให้น้ำนมเรากิน

น้องแจ๊ค : แม่จะคอยดูแลเรา

น้องท๊อป : แม่จะคอยสั่งสอนเราให้เราเป็นคนดี

น้องทัตติ : ถ้าเราดีแม่ก็จะเหนื่อยมาก เรากำลังทำบาปกับแม่

คุณครูถามต่อว่า "แล้วเราจะทำอะไรเพื่อแม่บ้าง"

น้องน้ำผึ้ง : น้ำผึ้งจะดูแลคุณแม่ตอนคุณแม่ไม่สบาย

น้องไต่ : ก็ช่วยคุณแม่พับผ้า

น้องเปี่ยม : ก็ช่วยคุณแม่ทำความสะอาดบ้าน

ภาษาเขียนก็เกิดขึ้นได้จากภาษาพูด สนทนาระหว่างครูกับเด็ก
นั่นเอง

- หลังจากสนทนา คุณครูชักชวนเด็กวางแผนข้ามมุมที่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่สอน คุณครูเล่าให้ฟังต่อว่าในห้องต้องมีมุมและอุปกรณ์อะไรบ้าง เพื่อสร้างทางเลือกจากการใช้สื่อที่หลากหลาย ซึ่งประเด็นให้เด็กได้คิด - ถาม เพื่อให้ติดต่อแล้วถ่ายทอดออกมาจากประสบการณ์ที่ได้รับในวันนั้น ๆ หรือ ก่อนหน้าวันนั้น ๆ

การเรียนการสอนตลอดช่วง 1 วัน เริ่มต้นแล้วเคลื่อนไหลไปอย่างต่อเนื่องจนจบวัน จะเห็นภาพครูและเด็กช่วยกันทำงาน สร้างงานตามแนวความคิด บอกเหตุ - ผล สร้างข้อตกลงหาแหล่งข้อมูลไปด้วยกันตลอดทั้งวัน โดยมีใช้การตามความสนใจ หรือตามใจเด็กไปโดยไม่มีทิศทาง แต่อิสระของเด็กคือความเป็นตัวของตัวเอง ที่ดำเนินไปตามแผนที่กำหนดร่วมกันกับครูก่อนแล้ว และอิสระภาพของเด็กคืออิสระในการคิดและทดลองทำงาน โดยมีครูเป็นผู้นำหรือเป็นเงาที่สำคัญของเด็กทุกคนในห้องเรียน

บทสรุปภาษาธรรมชาติในโรงเรียนอนุบาลหนูน้อย

การนำแนวคิดการสอนภาษาธรรมชาติเข้ามาใช้ในโรงเรียนอนุบาลหนูน้อย เกิดจากการค้นพบของผู้บริหาร ครู และเด็กที่ต่างเปิดโอกาส เปิดใจที่สื่อภาษาด้วยความหมายเดียวกัน เริ่มจากการคิดร่วมกันของผู้บริหารและครู นำแนวคิดที่ได้ลงสู่การพัฒนาเด็กเป็นขั้นตอน ด้วยการทำงานอย่างจริงจัง ประเมินจากสภาพที่พบ ปรับแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้น ร่วมกัน เห็นว่างานเป็นของทุกคนที่จะต้องร่วมกันรับผิดชอบ ศึกษา แสวงหาความรู้ และแบ่งปันแนวคิด เอื้ออาทรต่อผู้ที่สงสัย ให้ความสำคัญกับทุกคนและทุกเรื่องเท่า ๆ กัน

เปิดโรงเรียนให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมเสนอแนวความคิด ร่วมกิจกรรม ให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริงแก่ผู้ปกครอง คุณครูเข้าใจกระบวนการว่าจะทำอะไร ทำอย่างไร ผลที่เด็กจะได้รับเป็นอย่างไร ตอบคำถามที่ผู้ปกครองถามได้ ชี้ประเด็นให้เห็น นำชมการทำงานและผลงานเด็ก เมื่อผู้ปกครอง ผู้บริหาร ครูและเด็กเข้าใจกัน ทำให้มั่นใจว่าสิ่งที่ทำสามารถพัฒนาเด็กได้ครบทุกด้านจริง ๆ

เด็กจะเรียนรู้ภาษาอย่างมีความหมาย มีทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนผ่านกระบวนการคิด

การวางแผนการทำงาน ซึ่งเด็กได้เลือกเรียนรู้เองภายใต้ขอบเขตของเนื้อหา และรูปแบบการเรียนรู้ที่ครูวางไว้ให้ ครูทำหน้าที่เป็นกลไกที่จะนำเด็กเลือนไหลไปสู่การเรียนรู้ จนเด็กเกิดแรงบันดาลใจที่อยากทำ โดยครูไม่ต้องกระตุ้น

ผลงานเป็นตัวชี้ว่าคุณค่าชีวิต ที่เราทุกคนเห็นได้ว่า เด็กเรียนรู้ผ่านการลงมือคิดและกระทำด้วยตนเอง จนเกิดองค์ความรู้ เกิดผลงานขึ้นได้เอง ร่วมกับครูเป็นสำคัญ

บรรณานุกรม

การอ่านออก เขียนได้จากสภาพแวดล้อมของเด็กปฐมวัย.

(2537). โดยผู้เชี่ยวชาญจากประเทศอิสราเอล. เอกสาร
ประกอบการสัมมนา โดยสำนักงานคณะกรรมการ
สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,สำนักงาน. สถาบันแห่งชาติ
เพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย, มูลนิธิชมรมไทย-อิสราเอล
ในพระราชูปถัมภ์ฯ และมูลนิธิสตรี-สตรี-สตรีวงศ์.
(พ.ศ. 2542) การศึกษาปฐมวัย : สร้างคน สร้างชาติ
กรุงเทพมหานครฯ.

———. (พ.ศ. 2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร :บริษัท พริกหวาน
กราฟฟิค จำกัด.

หรินทร์ สุตะบุตร. (พ.ศ. 2542). **อัครรยภาษาของเด็ก ๆ
เล่ม 1.** โรงพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมและฝึกอบรมการเกษตร
แห่งชาติ สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน : จังหวัดนครปฐม.

———. (พ.ศ. 2542). **อัครรยภาษาของเด็ก ๆ เล่ม 2.**
โรงพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมและฝึกอบรมการเกษตรแห่งชาติ
สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วิทยาเขตกำแพงแสน : จังหวัดนครปฐม.

อารี สันหนวี. (2535). **นวัตกรรมปฐมวัยศึกษา**. สมาคมเพื่อการศึกษาเด็ก : กรุงเทพฯ.

Eisele, Beverly. (ค.ศ. 1991). **Managing The Whole Language Classroom**. USA : Creative Teaching Press. Inc. Cypress Ca, 90630.

Kenneth S. Goodman, Lois Bridges Bird and Yetta M. Goodman. (ค.ศ. 1991). **The Whole Language**. Catalog. USA : American School Publishers. Macmillan / McGraw - Hill.

Oglan, Geraid R. (1997). **Parents, Learning, and Whole Language Classrooms**. United States of America : The Nation Council of Teachers of English.

ที่ปรึกษา

1. ดร. อ่ำรุจ จันทวานิช	เลขาธิการสภาการศึกษา
2. นางสาวสุทธาสินี วัชรบูล	ที่ปรึกษาด้านระบบการศึกษา
3. ดร. จิรพรรณ ปุณเกษม	ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐาน
การศึกษาและพัฒนาระียนรู้

คณะผู้เขียน

มูลนิธิชมรมไทย-อิสราเอล ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ

ผู้พิจารณารายงาน

1. นางธิดา พิทักษ์สินสุข
2. นางทิพย์สุดา สุขเมธเสนีย์

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

กลุ่มงานพัฒนาเด็กปฐมวัย

สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาระียนรู้

1. นางทิพย์สุดา สุขเมธเสนีย์	หัวหน้ากลุ่มงานพัฒนาเด็กปฐมวัย
2. นางวนิดา วรรณศิริ	นักวิชาการศึกษา 7 ว
3. นางสาวสมพร พรมดี	นักวิชาการศึกษา 6 ว
4. นางสาวกรกมล จึงสำราญ	นักวิชาการศึกษา 6 ว